

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

**НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА
УСТОЙЧИВИ ОПЕРАТИВНИ
ПРОГРАМИ НА ОРГАНИЗАЦИИ НА
ПРОИЗВОДИТЕЛИ НА ПЛОДОВЕ И
ЗЕЛЕНЧУЦИ В РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2009-2013 г.**

София 2009 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Въведение	3
2. Продължителност на Националната стратегия	6
3. Макроикономическа рамка на селскостопанското производство в Република България	6
4. Анализ на съвременното състояние на производство на зеленчуци и плодове в Република България за периода 2000-2007 година.....	10
4.1. Място и роля на зеленчукопроизводството	10
4.2. Място и роля на производството на плодове	22
4.3. Анализ на веригата производство - преработка на зеленчуци	31
4.4. Анализ на веригата производство - преработка на плодове	34
5. Организации на производители на плодове и зеленчуци в Република България.....	38
6. SWOT - анализ	47
7. Национална стратегия за устойчиви оперативни програми	60
8. Определяне на компетентни и отговорни органи	77
9. Описание на системите за мониторинг и оценка	77
10. Оперативни програми, дейности и показатели за изпълнение.....	84
- Приложение 1	102
- Приложение 2.....	105
- Приложение 3	129

1. Въведение

В началото на 2007г. Европейската комисия изготви предложение за реформа в Общата организация на пазара (ООП) на плодове и зеленчуци. През месец юни същата година министрите на земеделието на ЕС постигнаха споразумение и приеха реформата в сектор „Плодове и зеленчуци”. Същата влезе в сила през 2008 година. Основните цели на извършената реформа, формулирани от ЕК са:

- подобряване на конкурентноспособността и пазарната ориентация на плодовете и зеленчуците, произвеждани в Европейския съюз;
- постигане на устойчиво производство, което е конкурентно способно както на вътрешния, така и на външните пазари;
- намаляване на колебанията в доходите на производителите на плодове и зеленчуци, предизвикани от кризи;
- нарастване на консумацията на плодове и зеленчуци в ЕС;
- продължаване на усилията за поддържане и опазване на околната среда.

Организациите на производители (ОП) остават основен приоритет на ООП на плодове и зеленчуци и след проведената реформа. Реформираната ООП на плодове и зеленчуци е по-гъвкава по отношение на критериите за членство в организации на производители. Тя ги направи по-атрактивни за земеделските производители най-вече в държавите членки, където групирането в организации на производители е ниско. Реформата набеляза мерки за подобряване на привлекателността на организациите на производители на плодове и зеленчуци и засилване на техния авторитет.

Признатите от държавите членки организации на производители са единствените структури в сектор „Плодове и зеленчуци”, които

могат да получават финансово подпомагане от Европейския фонд за гарантиране на земеделието. Обект на финансово подпомагане на ОП остава **оперативната програма**. Това е инвестиционна програма, която ОП разработва и внася за одобрение от съответния национален компетентен орган. Предварително условие за одобряване на оперативната програма е ОП да разполага с оперативен фонд, с който да финансира определен процент от разходите по нея, като останалата част се финансира от Европейския фонд. ЕС финансира 60% от разходите за изпълнение на програмите. Размерът на средствата, с които участва Общността се определя като процент от пазарната продукция. Размерът на помощта е ограничен до не повече от 4,1 % от стойността на пазарната продукция на дадената организация на производители. Този процент може да бъде 4,6 % при условие, че излишъкът се използва единствено за мерки за управление при кризи.

За да бъдат осъществявани по-ефективно дейностите за постигане на основните цели, които си поставят ОП на плодове и зеленчуци и за по-голяма ефективност на техните оперативни програми държавите - членки трябва да изработят своя **Национална стратегия за устойчиви оперативни програми на организации на производители на плодове и зеленчуци**.

Съгласно **Регламент на Съвета № 1234/2007 от 22 октомври 2007 година за установяване на обща организация на селскостопанските пазари и относно специфични разпоредби за някои земеделски продукти (ОВ L 299/1, 16.11.2007 г.)** и Регламент (ЕО) № 1580/2007 на Комисията от 21 декември 2007 година за определяне на правила за прилагане на Регламенти (ЕО) № 2200/96, (ЕО) № 2201/96, (ЕО) № 1182/07 на Съвета, Националната стратегия трябва да обхваща следните елементи: анализ на положението по

отношение на силните и слабите страни и потенциала за развитие на сектора, обосноваване на избраните приоритети, цели на оперативните програми и инструменти, показатели за постигнатите резултати, оценка на оперативните програми и задължения за отчитане на ОП. ***Въз основа на Националната стратегия на своята страна, организациите на производителите ще изготвят своите оперативни програми.***

В тази връзка, под контрола на Министерство на земеделието и храните и с участието на Държавен фонд „Земеделие“-Разплащателна агенция, и консултантска фирма “Примексим” ООД се разработи тази Национална стратегия за устойчиви оперативни програми на организации на производители на плодове и зеленчуци в Република България. В нея са използвани данни, графики и заключения от “Стратегия за развитие на овощарството и зеленчукопроизводството в Република България за периода 2009-2013 година”, разработена от авторски колектив на Института по овощарство, гр. Пловдив, Института по зеленчукови култури “Марица”, гр. Пловдив, Института по аграрна икономика, гр. София, Института по растителни и генетични ресурси „К. Малков”, гр. Садово, Министерството на земеделието и храните, Селскостопанска академия, Съюза на преработвателите на плодове и зеленчуци.

Националната стратегия за устойчиви оперативни програми е **предназначена** за организации на производители в Република България, признати по Наредба № 11 от 15.05.2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци и на техните асоциации и за условията и реда за одобряване и изменение на одобрените оперативни програми. Тя трябва да даде насоки на Организациите на производители на плодове и зеленчуци при разработването на техните оперативни програми, с които ще

кандидатстват пред Разплащателната агенция за подпомагане от Европейския фонд за гарантиране на земеделието.

Националната стратегия за устойчиви оперативни програми на организации на производители на плодове и зеленчуци в Република България за периода 2009-2013 г. е **одобрена** от министъра на земеделието и храните.

2. Продължителност на Националната стратегия

Продължителността на Национална стратегия за устойчиви оперативни програми на организации на производители на плодове и зеленчуци в Република България е 5 години, считано от 2009 година.

3. Макроикономическа рамка на селскостопанското производство в Република България

Периодът от 2000-2007 г. се характеризира със стабилизиране на основните макроикономически показатели, което води до стабилизиране на икономиката на страната.

При реален растеж на брутния вътрешен продукт (БВП) в страната средногодишно с над 5 % (табл.1), динамиката в равнището на брутната продукция (БП) се движи от 6 868,7 млн. лева за 2000 г. до 6 420,1 млн. лева за 2007 г., а брутната добавена стойност (БДС) от отрасъл селско стопанство е намаляла от 3 301,0 млн. лева за 2000 г. до 2 898,0 млн. лева за 2007 г. Най-значителният спад в БДС е отчетен през 2007 г., съответно (-29,7%) предизвикан главно от неблагоприятните климатични условия. Общата брутна добавена стойност, произведена от българската икономика генерира от 13,4% за 2001 г. до 6,2% за 2007 г.

Таблица №1. Основни макроикономически показатели

Показател	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
Реален ръст на БВП в страната спрямо пред. г., %	5,4	4,0	4,9	4,4	5,7	5,5	6,0	6,2
БП от отрасъл селско с-во по баз. цени, млн. лв.	6868,7	7491,4	7366,2	6674,4	7105,6	6871,8	6780,9	6420,1
В т.ч. от растениевъдство относителен дял, %	2762,6 46,2	3185,8 48,4	3435,3 55,4	3387,1 50,4	3679,3 51,8	3385,6 49,3	3373,9 49,8	2986,9
БДС от селскостопанско п-во, млн. лв. (по текущ. цени)	3301,0	3579,0	3446,0	3484,0	3576,0	3327,0	3078,0	2898,0
Измен. на БДС в сел. с-во спрямо предход. г., %	-10,3	0,3	6,1	-1,4	3,8	-8,6	-2,9	-29,7
Отн. дял на БДС в сел. с-во към общата за страната	13,9	13,4	12,1	11,6	11,0	9,4	8,5	6,2
Инвестиции в селското с-во, млн. лв.	212,2	190,3	380,9	506,2	722,3	584,0	890,7	991,1
Относ. дял на инвестициите към общите за страната, %	2,1	2,0	2,6	3,2	3,9	3,0	2,7	2,5
ИЗП, хил. ха	5582,0	5498,3	5324,7	5326,3	5330,5	5264,5	5190,0	5116,2
Обработваема земя, хил. ха	3277,3	3350,5	3277,3	3238,8	3262,8	3128,2	3089,5	3057,7
Външнотърговско салдо – селскостоп. прод., млн. лв.	227,4	222,1	498,5	321,0	389,0	545,7	310,0	-201,3
Инфлация, %	10,3	7,4	5,8	2,3	6,1	5,0	7,3	8,4
Валутен курс, лв. /1 дол.	2,12	2,18	2,08	1,73	1,58	1,57	1,56	1,43

Изт.: МЗХ, Аграрен доклад 2000-2006 г. и собствени изчисления НСИ, Статистически справочник, С., 2007 г.

Забележка: * Предварителни данни

Независимо от високите темпове на нарастване на БВП на страната през 2007 г. трябва да се вземе предвид сравнително малката производителност на труда в Република България, което намира израз в ниските стойности на същия на глава от населението. Брутният вътрешен продукт на глава от населението е 38 на сто от средната стойност за 27-те страни-членки (данните са от изследване на Евростат за 2007 г.).

3.1. Фактори, формиращи общите икономически условия за селскостопанско производство в Република България

Негативно влияние върху селскостопанското производство освен неблагоприятните климатични условия оказват и редица други фактори, формиращи общите икономически условия в отрасъла:

- съществуваща неблагоприятна тенденция за съкращаване на поземлените ресурси със селскостопанско предназначение - използваемата земеделска площ (ИЗП) е намаляла от 2000 г. до 2007 г. с 465,8 хил. ха, в т.ч. на обработваемата земя с 219,6 хил. ха. Характерна е силната раздробеност на обработваемата земя;

- влошава се структурата на ИЗП. Нарастват постоянно затревените площи и угарите. Опростява се отрасловата структура на производство, като водещи са екстензивните култури;

- преобладаващ брой дребни стопанства (над 70 % от стопанствата са под 1 ха) и недостатъчната ресурсна осигуреност поставят сериозни ограничения пред възможностите за ефективно използване на производствените фактори и усвояемостта на договорените субсидии с ЕС;

- ниска инвестиционна активност - въпреки, че обемът на инвестициите в отрасъла се увеличава, той остава с най-нисък относителен дял в общите инвестиции на страната с около 2-3 %;

- недостиг на финансови ресурси - поради факта, че селскостопанското производство се отчита като високо рисково, търговските банки се въздържат от отпускане на кредити, а ДФ „Земеделие” няма достатъчно финансови средства да отговори на потребностите на земеделските производители за субсидиране и кредитиране на производството. От предприсъединителните фондове по програма САПАРД се възползваха главно едрите земеделски стопанства. Недостигът на финансови средства забави реструктурирането и модернизацията на отрасъла, което го поставя в неизгодни позиции.

Въпреки проблемите, съпътстващи развитието на отрасъла в условията на либерализация на търговията след 2000 г. външнотърговското салдо е положително (с изключение на 2007 г.) и бележи тенденция на увеличение на фона на силно отрицателния търговски стокообмен на страната.

Очертаните тенденции в равнището и структурата на селскостопанското производство са в основата на бъдещото развитие на зеленчукопроизводството и плодотърговията.

Присъединяването на Република България към Европейския съюз през 2007 г., поставя въпроса за влиянието, което ще оказва Общата селскостопанска политика (ОСП) върху българското земеделие и каква част от потенциала на отрасъла ще се реализира. Основните фактори, които определят възможностите за усвояване на подкрепата по европейските фондове и перспективите за развитие на земеделие са: готовността на отделните сектори за прилагане на ОСП; формиралата се организационно-стопанска структура; аграрната политика в предприсъединителния период и след влизането в ЕС; административният капацитет.

3.2. Фактори, които ограничават производството на плодове и зеленчуци в Република България

Факторите, които оказват влияние върху производството на плодове и зеленчуци са:

* силна зависимост на производството на плодове и зеленчуци от климатичните условия;

* неблагоприятна тенденция в демографската структура на населението - поради увеличението на потока на българи, предимно в активна възраст, напуснали страната от началото на деветдесетте години, намалялата раждаемост, отрицателен естествен прираст и др.;

- * висока концентрация на населението в големите градове;
- * висока средна възраст на работната ръка. Заетите в производството на плодове и зеленчуци, на възраст над 55 години, са над 50% ;
- * сравнително ниска степен на механизация и ниска производителност на труда;
- * ниския обществен престиж и ниската доходност на заетите с производство на плодове и зеленчуци водят до отлив на работна ръка от сектора;
- * силна раздробеност на обработваемата земя;
- * нагласата, а оттам и действията на дребните производители. Голяма част от тях възприемат дейността си като поминък или допълнителен източник на доходи, което ги доближава до нестоковите стопанства;
- * липсата на плановост, характерна за едрите стопанства. Дребните производители произвеждат, без да имат договори за реализация и да правят сериозни пазарни проучвания, което почти винаги води до периодични кризи на дефицит или свръхпредлагане.

4. Анализ на съвременното състояние на производството на зеленчуци и плодове в Република България

4.1 Място и роля на зеленчукопроизводството

На настоящия етап площите със зеленчуци заемат около 2,2-2,4% от ИЗП на страната. В последните три години 2005-2007 г. се наблюдава намаление на реколтираните площи (напр. със 19% са намалели площите заети със зеленчуци през 2007 г., спрямо площи със зеленчуци - 2006 г.). Относителният дял на оранжерии през 2007 г.

представлява около 2% от площите заети със зеленчуци. Стойността на brutната продукция в сектора има незначителни колебания в границите 1157,8 млн. лв. (2000 г.) и 1361,0 млн. лв. (2002 г.). Въпреки минималния дял на площите в производствената структура, зеленчукопроизводството формира около 1/3 от brutната продукция (БП) на растениевъдството и 15% от БП в отрасъла. Това определя важното значение на сектора за земеделието на страната.

Очертава се тенденция на нарастване на износа на зеленчуци. За периода 2000-2007 г. стойността на износа е нараснала близо 3 пъти - от 14,9 на 48,2 млн. долара, а неговият относителен дял в общия износ на селскостопански стоки се покачва трайно от 3% на 3,7%.

Таблица №2. Основни показатели, характеризиращи значението на зеленчукопроизводството за селскостопанското производство

Показател	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Засадени площи със зеленчуци, хил. ха	214,9	134,5	135,7	122,3	104,3	73,0	71,0	71,0
Отн. Дял към общата ИЗП, %	3,8	3,6	3,1	3,2	2,4	2,4	2,2	2,2
Отн. дял на площите с пресни зеленчуци към общата ИЗП, %	0,8	1,5	0,9	0,8	0,6	0,8	0,7	0,7
Брутна продукция от зеленчуци, млн. лв	1157,8	1183,2	1361,0	1343,3	1267,3	1199,4	1060	1060
В т.ч. зеленчуци (без картофи)	940,1	944,1	1169,6	1119,7	1020,7	1027,5	998,1	998,1
Отн. дял на зеленчуците в БП от отрасъла, %	13,7	12,6	15,9	16,8	14,4	14,9	15,0	15,0
Отн. дял на зеленчуците към БП от растениевъдството, %	34,0	29,6	34,0	33,1	27,7	30,3	29,6	29,6
Износ на зеленчуци, млн. долара	14,9	14,8	32,2	34,4	48,5	54,8	48,2	48,2
Отн. дял на зеленчуците в общия износ на сел. стоп. стоки, %	3,0	3,0	4,5	4,5	4,6	4,3	3,7	3,7

Изт.: МЗХ, Аграрни доклади 2000-2007, НСИ, Статистически справочник 2000-2007г. и собствени изчисления.

Анализ на състоянието на зеленчукопроизводството

Площи, добиви и производство

Въпреки, че след 1990 г. България загуби силните си позиции на традиционен производител и износител на зеленчуци, зеленчукопроизводството остава важен сектор от земеделието, поради неговото икономическо и социално значение.

Данните в табл. 3 показват откритите и оранжерийните площи, засадени със зеленчуци от 2003-2007 г. Очертава се трайна тенденция към намаляване на откритите площи през разглеждания период, както в относително, така и в абсолютно изражение. Площите, заети със зеленчуци за периода 2003-2007 г. са съкратени близо 58% - от 122,3 хил. ха през 2003 г. на 71,0 хил. ха през 2007 г. (табл. 2).

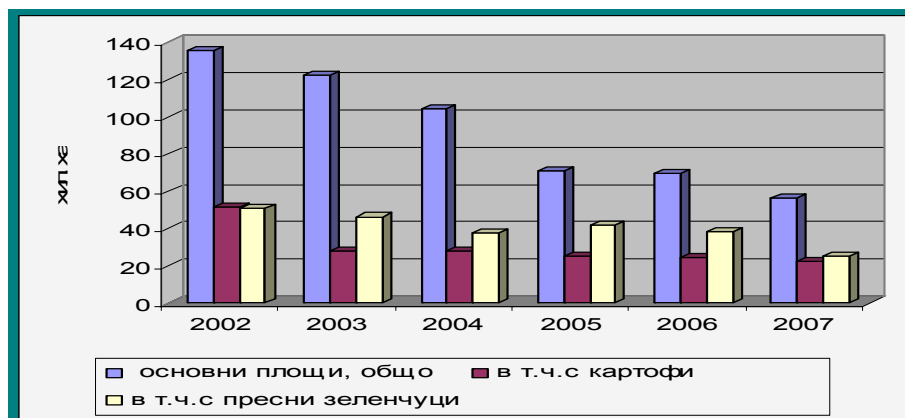
Таблица № 3. Справка площи, заети със зеленчуци - 2003-2007 г.

ГОДИНА	2003	2004	2005	2006	2007
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ	5 326 328	5 330 489	5 264 521	5 190 053	5 116 220
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ	3 238 782	3 262 797	3 128 210	3 089 531	3 057 740
ОТКРИТИ ПЛОЩИ ЗЕЛЕНЧУЦИ	121 360	103 507	70 248	68 492	55 630
ОРАНЖЕРИИ И ПАРНИЦИ	910	780	849	1 075	1 054

Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”.

Изпреварващият темп на намаляване на площите в сектора в сравнение с отрасъла като цяло, предопределят и формирания се нисък относителен дял - около 2 % от общата ИЗП в страната за последните три години (2,4% за 2005 г., 2,2% - за 2006 г. и 2,2 за 2007 г.-табл. 2). Намалението на ИЗП се дължи главно на намаляване на площите, заети със семейни градини - над 3 пъти, съкращаване на площите с пресни зеленчуци - около 2 пъти.

Фиг. №1. Динамика в площите със зеленчуци за периода 2002-2007 г.

Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, Производство на зеленчуци в България, 2002-2007

г.

Таблица № 4. Размер и динамика на площите със зеленчуци, ха

ГОДИНА	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007/ 2000 %
Бобови култури	14418	10227	12256	14202	9676	9490	6616	9387	65,1
Пресни зеленчуци	44678	52400	50772	46381	37765	41584	39899	25400	56,8
Семейни градини	12366 7	118956	75417	82426	49122	42315	40388	25790	20,8
Оранжерийна площ	725	825	958	856	780	848	1075	1054	145,0

Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, Производство на зеленчуци в България 2000-2007 г.; БАНСИК: Заетост и използване на територията на България през 2006 г., окончателни резултати

Посочените промени в размера на ИЗП по групи зеленчукови култури води и до промяна в техните структурни дялове в общата ИЗП (табл. 5), главно в посока към тяхното намаляване при почти всички групи. За анализирания период трайно намалява относителният дял на площите с пресни зеленчуци от 0, 8 % за 2000 г. на 0,5 % за 2007 г. Общата площ, заета с бобови култури през 2007 г., заема незначителен дял - под 0,2 %.

Таблица № 5. Структура на площта по групи зеленчукови култури към общата ИЗП, %

Култури Година	2000	2002	2004	2005	2006	2007
Бобови култури	0,26	0,23	0,18	0,18	0,12	0,18
Пресни зеленчуци	0,80	0,95	0,71	0,79	0,77	0,50
Семейни градини	2,22	1,42	0,92	0,80	0,78	0,50
Оранжерии	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04

Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, БАНСИК: Заетост и използване на територията на България през 2000-2007 г., окончателни резултати

Производството на пресни зеленчуци има най-голямо икономическо значение за сектора. Структурата на пресните зеленчуци се формира предимно от домати, пипер и краставици и корнишони.

Таблица № 6. Динамика на реколтираните площи и получената продукция от основни зеленчукови култури

Година	Пипер - сладък		Домати		Краставици и корнишони	
	Реколт. площи, хил. ха	П-во на открито, хил. т	Реколт. площи, хил. ха	П-во на открито, хил. т	Реколт. площи, хил. ха	П-во на открито, хил. т
2004	10,8	123	12,3	201	3,0	56
2005	5,1	69	5,4	91	0,8	11
2006	8,5	153	7,0	170	0,9	12
2007	5,5	78	4,8	95	0,8	13

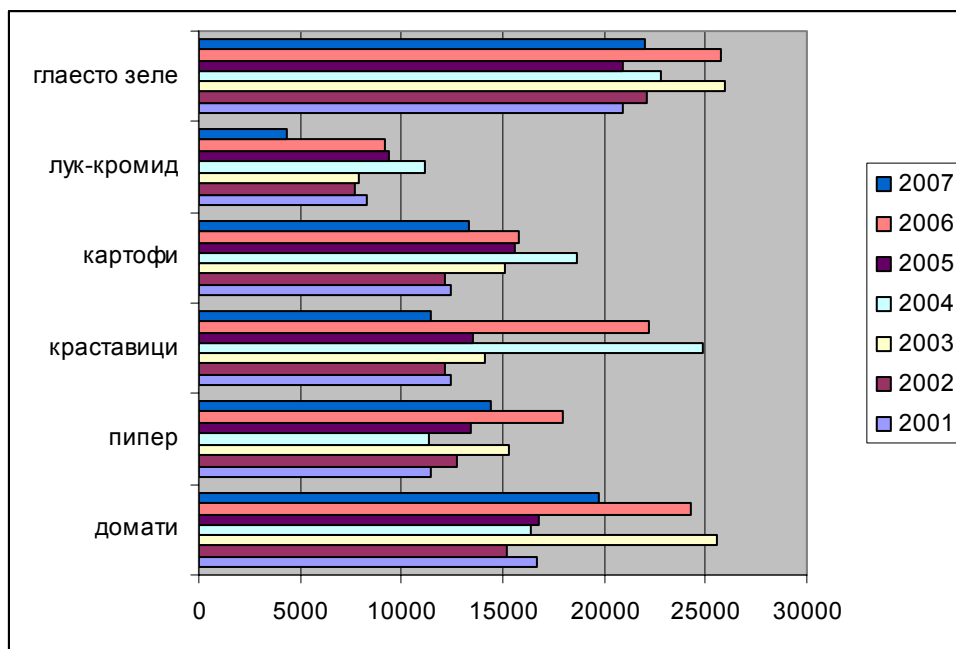
Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, Производство на зеленчуци в България 2004-2007 г.

Данните показват, че площите на структуроопределящите култури намалява, като най-чувствително е намалението при домати и краставиците. Увеличение на площите има при парниковото и оранжерийно производство.

Добиви

За потенциалните възможности на страната средните добиви при всички зеленчукови култури са относително ниски, но в известна степен са балансирани в резултат на умерени вложения, за да се задържи себестойността на равнище по-ниско от цените на реализация.

Фиг. № 2. Динамика в средните добиви за основни зеленчукови култури

Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, Производство на зеленчуци в България, реколта 2001-2007 г.

Средните добиви при основните зеленчукови култури се движат в доста широк диапазон, така например около 12000-14000 кг/ха от пипера, 15000-25000 кг/ха за домати, при краставиците - 12400-22000 кг/ха. При ниското равнище на агротехника производството е силно зависимо от климатичните условия. За сравнение, средните добиви през 2006 г. са чувствително по-високи от тези през 2005 г., която беше крайно неблагоприятна, съответно при домати - с 45 %, при пипера - с 34%, при краставиците и корнишоните - с 65%. Това показва, че рискът при отглеждането на зеленчуци е по-голям, отколкото при полските култури, затова производството се нуждае от максимална защита.

Производство

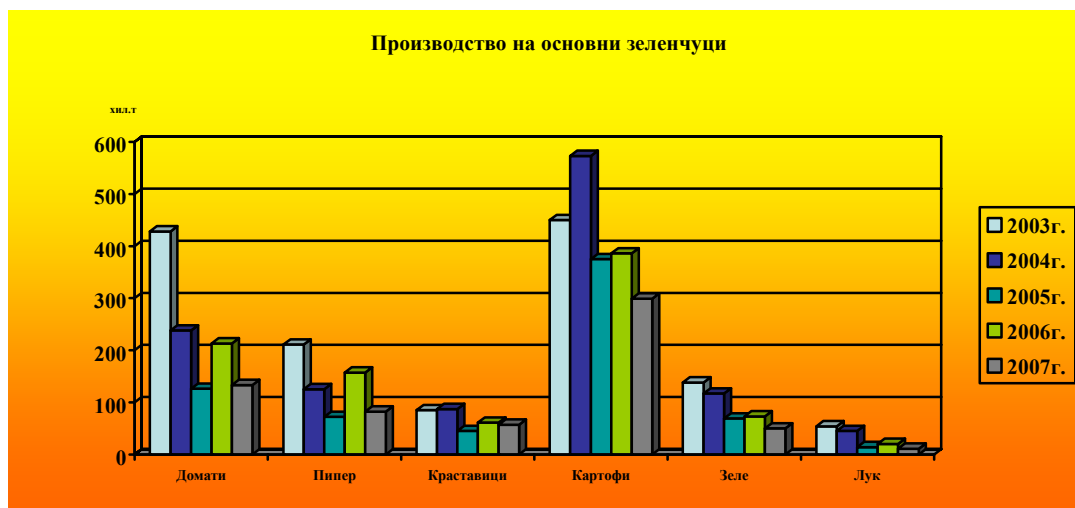
През 2007 г. са произведени 803,5 хил. тона зеленчуци, с 32% по-малко в сравнение с предходната стопанска година. Намаление на производството се наблюдава при почти всички зеленчукови култури.

От открити площи са произведени близо 397 хил. тона пресни зеленчуци (без картофи и бобови култури) и 89 хил. тона оранжерийни зеленчуци. С най-голям дял от общото производство на пресните зеленчуци са домати (27%), пиперът (17%) и дините (16%). Поради лошите климатични условия почти при всички култури се наблюдават по-ниски средни добиви в сравнение с 2006 г.

Произведени са над 17 хил. тона бобови култури (фасул, леща, грах и др.). Производството на зеленчуци, като общо количество, има тенденция към намаление - от 1 834 хил.тона за 2003 г., на 1 590 хил.тона за 2004 г., 872,6 хил.тона за 2005 г., 1 183 хил.тона за 2006г., до 803,5 хил.тона през 2007 г.

Общото производство се характеризира със сериозни колебания, породени от разликите в равнището на произведената продукция от полското зеленчукопроизводство.

Фиг. №3. Годишно производство на основни видове зеленчуци за периода 2003 - 2007г.

Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”

В същото време обаче, производството на зеленчуци от оранжерии и парници бележи устойчив ръст, което съответства на нарастването на площите им, но дялът му е минимален и не може да

окаже съществено влияние върху равнището на общата произведена продукция. Нарастването е със 71%, между 2001г. и 2007г., като при оранжерийното производство има тенденция към увеличение на производството на краставици, за сметка на доматиите.

Фиг.№ 4. Съотношение на оранжерийно към полско производство

Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”

Причините за намаляване на производството на зеленчуци са основно в намаляване на реколтираните площи. Намаляването на реколтираните площи през 2005г. и 2006г. се дължи на неблагоприятните природни условия - наводнения и свлачища, довели до пропадане на площи засадени със зеленчуци. Преобладаващите производствени стопанства са сравнително дребни, (с изключение на оранжерийното производство), което води до намаляване на добивите от единица площ, много по-голямата зависимост от природните условия, а оттам и до рязко намаляване на конкурентноспособността и демотивация на производителите.

След 2000 г. се очертава положителна тенденция на увеличение на оранжерийното производство, като продукцията нараства от 28 хил. тона на 90 хил. тона за 2006 г. и 2007 г., което представлява 7 % от общото производство. Оранжерийното производство се увеличава, но

делът му е минимален и не може да окаже съществено влияние върху равнището на общата произведена продукция.

През 2003 г. е произведено най-голямо количество зеленчукова продукция - 1834,5 хил. тона, от която 1769,4 хил. тона от открити площи. Произведените зеленчуци са с 14 % повече от тези през предходната година (2002 г.), в резултат на получените по-високи добиви поради благоприятните климатични условия. През следващите години има тенденция на намаление на продукцията, като през 2005 г. се отчита най-ниското ѝ ниво - 872,6 хил. тона, от които 795,7 хил. тона от полско производство. Причините са главно лошите климатични условия, което доведе до пропадане на реколтата от 77 хил. дка (11 % от площите), по-ниските добиви и намаляване броя на зеленчукопроизводителните стопанства. През 2006 г. спадът в производството е овладян, размерът на зеленчуковата продукция е 1182,9 хил. тона - с 35 % повече от предходната година, главно от по-високите добиви и увеличението на реколтираните площи със 7 %.

Териториално разположение

Зеленчукопроизводството е концентрирано в Южен централен и Североизточен район, където се произвеждат над 62% от общото количество пресни зеленчуци (с изключение на бобовите култури). В Южен централен район са съсредоточени 44 % от зеленчуците. В останалите райони разпределението на зеленчуците е следното: в Североизточен район - 21 %, Югоизточен район - 13,4 %, Северен централен - 11,6 %, Югозападен район - 6,5 % и Северозападен - 4,1 %.

Районирането на производството е една от положителните страни на сектора. Концентрацията на суровинната база определя местонахождението на преработвателните предприятия.

Загубите на продукцията

Запазва се висок процентът на загубите на зеленчукова продукция - около 7 %, свързан с ниската трайност на продуктите. Тази особеност изисква заготовката на голяма част от зеленчуците да се извършва веднага след прибиране, преди да бъдат транспортирани към източниците на потребление.

Реализация на продукцията

Сериозна слабост е, че производителите се насочват към дадено производство без предварително проведени маркетингови проучвания и без предварително сключени договори за реализация на продукцията. Земеделските стопани търсят реализация на вече произведената продукция, подложени на силната конкуренция на пазара. На това се дължат значителните колебания в относителните дялове на различните канали на реализация на отделните продукти по години. Основната част от произведените зеленчуци се реализират на вътрешния пазар.

Таблица №7. Динамика на търговията с основни зеленчукови култури

Продукти Година	Внос - тона				Износ - тона			
	2007	2006	2005	2004	2007	2006	2005	2004
Домати	40 290	9 918	8 537	7 881	945	439	240	187
Краставици	6 446	4 366	3 045	3 440	7 249	5 901	5 633	3 975
Сладък пипер	14 344	3 020	13 994	6 379	949	1 559	1 142	2 604
Зрял лук	29 518	24 838	16 515	18 361	121	430	426	659

Изт.: НСИ, Агенция "Митници"

Каналите за пазарна реализация на продукцията за прясна консумация, подредени по тяхното значение са: директна продажба на специализирани тържища, продажба на търговци на едро, продажба на търговци на дребно, директни продажби на дребно. От

предназначените за износ зеленчуци с най-висок дял са краставиците, следвани от домати и пипера. Очертава се трайна тенденция на нарастване на износа на зеленчуци. За периода 2000-2007 г. стойността на износа е нараснала близо 3 пъти - от 14,9 на 48,2 млн. долара, като неговият относителен дял в общия износ на селскостопански стоки се покачва трайно от 3% до 3,7% (табл.3)

През 2007 г. 98% от произведената зеленчукова продукция е реализирана, като голяма част от нея е предназначена за пазара (69%). За търговската мрежа са разпределени над 70% от произведените домати. Положителна тенденция е намаляването на дела на произведената продукция от основните зеленчуци за лична консумация.

Увеличава се делът на зеленчуковата продукция, която се предава директно на преработвателните предприятия. От реализираните количества зеленчуци, директно в преработвателните предприятия, с най-голям процент участват домати, пипера, патладжаните, корнишоните. Разнообразява се и асортиментът на суровинната база.

Най-висок внос е отчетен при домати и зрелия лук, като внесените количества се увеличават, което показва, че местното производство не може да удовлетвори потребностите. Важен дял във вноса имат оранжерийните домати и количеството им се увеличава, като главната причина за това е конкурентната им цена.

В износа с най-висок дял са оранжерийните краставици. Намаляването на износа към традиционните пазари не може да се компенсира от по-бавния темп на нарастване на износа към ЕС. Причините са въведените редица нетарифни ограничения. Прогнозите

са за увеличение на износа към страните от ЕС, но в близките години количествата ще се задържат на ниски нива.

Зеленчукопроизводствени стопанства

Големият брой производители в зеленчукопроизводството се дължи главно на зеленчуковите градини и множеството дребни стопанства. Протичащите структурни промени водят до намаляване броя на земеделските стопанства, отглеждащи зеленчуци от 658,4 хил. през 2001 г., 325,4 хил. - 2003 г. до 183,1 хил. - 2007 г. и увеличаване на средният им размер до 0,22 ха. Неколкократното намаление на броя на стопанствата се дължи главно на намаляване броя на стопанствата на физически лица. Въпреки положителните тенденции зеленчукопроизводството остава дребно и разпокъсано.

Таблица №8. Зеленчукопроизводствени стопанства

Юридически статут	Общо зеленчуци				Стопанства специализирани в отглеждането на зеленчуци			
	Стопанства		Площ		Стопанства		Площ	
	брой	%	ха	%	брой	%	ха	%
България	183 123	100 %	41 342.95	100 %	15 092	100 %	4 584.38	100 %
Физически лица	182 379	99.59%	35 551.81	85.99%	14 829	98.26%	3 706.15	80.84%
Еднолични търговци	402	0.22%	1 480.97	3.58%	116	0.77%	125.62	2.74%
Кооперации	101	0.06%	1 378.37	3.33%	6	0.04%	49.10	1.07%
Търговски дружества	209	0.11%	2 847.92	6.89%	138	0.91%	695.11	15.16%
Сдружения	3	0.00%	13.66	0.03%	s	s	6.00	0.13%
Други	29	0.02%	70.22	0.17%	s	s	2.40	0.05%

Изт.: МЗХ, дирекция "Агостатистика"- Структура на земеделските стопанства в България'2007

Преобладаващ е делът на стопанствата на физически лица (над 99%). Те са основни производители на полски и градински зеленчуци, като на настоящия етап стопанисват 86% от откритите площи. Това са изключително дребни стопанства със среден размер под 1 ха. Зеленчукопроизводството се комбинира предимно с отглеждането на разнородни култури и/или животни. Основават се изцяло на собствена

земя, финансиране и семеен труд. Броят на стопанствата на търговски дружества (АД, ООД) също намалява. При оранжерийното производство малък брой търговски дружества управляват около 70 % от тази дейност.

Малък е броят на земеделските кооперации и те непрекъснато съкращават площите със зеленчуци.

Друга характерна особеност е ниската степен на специализация на производството - специализирани са 8% от всички стопанства, отглеждани зеленчуци. Негативна тенденция е намаляването на броя на специализираните стопанства в зеленчукопроизводството от 21 827 през 2003 г. на 15 092 през 2007 г.

От специализираните стопанства, преобладаващ дял - над 74% имат до 2 ик.ед., като тази тенденция се задълбочава, те произвеждат предимно продукция за самозадоволяване. Сред най-сериозните проблеми е неспособността им да се адаптират към пазара, поради ниската партидност на продукцията. В условията на членство в ЕС вероятно голяма част от полу-пазарните стопанства ще изпитват сериозни затруднения. Причината е, че за да отговорят на маркетинговите стандарти за качество, те ще се нуждаят от значителни средства за реструктуриране и модернизация на производството.

Макар и незначително намалява броят на едрите специализирани стопанства, въпреки че притежават редица конкурентни предимства. При тях основна цел е печалбата и те реагират най-силно на конюнктурата на пазара.

4.2 Място и роля на производството на плодове

Съвременните технологии в овощарството дават възможност за утвърждаване на конкурентно и високоефективно производство на плодове. Опазването на природните ресурси и защитата на околната

среда са в основата на най-новите технологични решения в отрасъла и целят устойчивото му развитие в дългосрочен план. Производството на плодове с високата си доходност ще съдейства за подобряване на качеството на живот на заетите в селското стопанство.

Таблица № 9. Овощарството и мястото му в земеделието

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Овощни нас., хил. ха	92.3	81.0	80.2	83.1	71.4	81.1	84.5
% към общата ИЗП	1.7	1.5	1.5	1.6	1.4	1.6	1.6
% към ПССП	1.6	1.4	1.4	1.4	1.2	1.4	1.5
Брутна продукция, плодове, млн.лв	415.8	381.4	364.1	302.7	-	-	-
Плодове към БП от раст.,%	11.9	11.10	10.7	8.2	-	-	-
Износ на плодове, хил. USD	1062	479	1563	1300	814	-	2 869
Относ. дял в общия селско стопански износ, %	0.2	0.1	0.2	0.1	0.1	0,79	0,86

Изт.: МЗХ, Аграрни доклади: 2003-2006; Бансик 2007: Окончателни резултати за заетостта и използването на територията на България през 2007 г.; собствени изчисления

През 1995 г. българинът е консумирал годишно 41 кг. пресни плодове, докато през 2006 г. консумацията намалява на 38 кг. Световната здравна организация препоръчва 146 кг. годишно потребление на плодове и зеленчуци на човек. Тези факти и обстоятелството, че потребителите винаги с предимство предпочитат плодовете на родните производители, стига те да са качествени и ценово конкурентни, показват, че вътрешният пазар има сериозен потенциал за развитие.

Брутна продукция (табл. 9) също намалява и от около 415,8 млн. лв. (2001 г.) става 302,7 млн. лв. (2004 г.). Независимо от малкия и редуциращ се през годините дял на площите, за същия период плодпроизводството формира около 10% от брутна продукция на растениевъдството.

След 1990 г. се наблюдава намаление на физическите обеми на изнасяните плодове и Република България загуби позициите си на традиционен износител. В последните години стойността на износа на

пресни плодове се колебае в широки граници от 479 хил. долара през 2002 г. до 1 563 хил. долара през 2003 г., и до 2 869 хил. долара през 2007 г., като бележи значителен ръст, но относителният дял от общия селскостопански износ остава незначителен.

През 2007 г. относителният дял на износа на пресни овощни и черупкови плодове, в стойностно изражение нараства с около 36% спрямо 2006 г. и възлиза на 14 100 хил. долара. Относителния дял на износа на тези продукти представлява 0,86 % от общия селскостопански износ (при 0,79% през 2006 г.). Износът на плодове с начална степен на преработка (замразени, консервирани и сушени) също нараства с около 6% спрямо 2006 г. и е в размер на 39 924 хил. долара. Относителният му дял в общия селскостопански износ е 2,44% и намалява с около 0,4% в сравнение с 2005 г.

Същевременно през 2007 г. вносът на пресни овощни и черупкови плодове нараства с около 40% и достига 26 036 хил. долара, а вноса на плодове с начална степен на преработка нараства над 4 пъти спрямо 2006 г. и достига 12 186 хил. долара.

Анализ на състоянието на производството на плодове

Площи, добиви и производство

Площи

Стопанисваните площи с овощни насаждения през 2007 г. са около 36 хил. ха, което е с 2,7 % по-малко от 2006 г. Наблюдаваната тенденция на намаление на площите, през последните години, продължава и през 2007 г. и те заемат около 1,3-1,4% от използваната земеделска площ. Намалението е свързано с изкореняване на насажденията с изтекъл амортизационен срок и незначителен размер на новосъздадените насаждения, които встъпват в плододаване, но не осигуряват възпроизводство. Младите насаждения (от 0-4 годишен

период на засаждане) са около 8 890 ха. От тях през 2007 г. 3 200 ха са влезли в период на начално и бързо нарастващо плододаване. Невстъпилите в плододаване овощни насаждения са 15,6%, което представлява около 5 605 ха. Новосъздадените насаждения през 2007 г. са 1 628 ха.

Реколтираните площи през 2007г. са 28 443 ха - с около 8% повече в сравнение с 2006 г. Трябва да се отчете факта, че през последните три години реколтираните площи се запазват приблизително на едно ниво. Същевременно чувствително намаляват площите, заети с овощни насаждения. Нараства делът на трайните насаждения, които са с изтекъл амортизационен срок и, за които не се полагат грижи.

Над 25 годишна възраст са 770 ха от ябълкови насаждения, а над 20 годишна възраст са съответно: 3 719 ха от насажденията със сливи, 1 837 ха - череша, 902 ха - кайсии и 491 ха от насажденията в страната са праскови.

Таблица №10. Справка площи с овощни култури - хил. ха

ГОДИНА	2003	2004	2005	2006	2007
ПЛОЩИ С ОВОЩНИ КУЛТУРИ	80,00	83,00	71,00	71,00	75,00
РЕКОЛТИРАНИ ПЛОЩИ	39,76	38,45	26,34	26,23	28,44
МЛАДИ НАСАЖДЕНИЯ	3,20	7,70	6,75	7,70	8,89

Изт.: МЗХ, дирекция "Агростатистика" - БАНСИК 2007 - Производство на плодове

Реализирането на проекти по програма САПАРД доведе до увеличаване ръста на младите насаждения. За разглеждания период се наблюдава почти трикратно нарастване. През последните години се наблюдава засилен интерес при създаване на черешови, ябълкови, сливови, прасковени, вишневи и малинови насаждения. Продължава тенденцията към осъвременяване на сортовата структура към

пазарноориентирани и високопродуктивни насаждения. Прави впечатление двойно по-високия относителен дял на младите ябълкови насаждения - 3,20% през 2003 г. на 8,89% за 2007 г.

През последните години сливите заемат най-голям дял от площите с овощни насаждения в страната. Към 2007 г. на тях се падат 24% от реколтираните площи с овощни насаждения. Следват черешите - 18%, орехите - 15% и ябълките - с 12%. Сливите, черешите, орехите и ябълките са основни структуроопределящи култури при овощните. С най-нисък дял в структурата на овощните култури са крушите, което е резултат от заболяването „огнен пригор”. Наблюдава се нарастване на относителния дял на прасковите и нектарините, черешите и малините. Това показва, че производителите имат добра пазарна ориентация и се насочват към култури с по-високо търсене на нашия и европейски пазари.

За периода 2001-2007 г. е най-голямо намалението на площите с ябълки - 64%. Причина за намалението на площите е по-високия темп на излизаци от оборот насаждения сравнен с темпа на създаване на нови овощни градини. С изключение на кайсиите, вишните и малините при другите овощни култури е налице известно нарастване на площите.

Териториално разположение

Преобладаваща част от насажденията са съсредоточени в два района - Южен централен (28%) и Североизточен (24%), което съответства на най-благоприятните природо-климатични условия за развитие на овощарството в страната. Най-незначителни са площите с овощни насаждения в Северозападния район (2%).

Добиви

Средните добиви при всички овощни култури са ниски и далеч под биологичния им потенциал. Това е следствие от застаряващата

възрастова структура и незадоволителната агротехника. През анализирания период се наблюдава тенденция на нарастване на средните добиви при ябълки, кайсии, праскови и нектарини и череша. Специално при ябълките се наблюдава от 2003 г. до момента увеличение на средните добиви до 8 000 кг/ха, а в основните райони на производство и над 10 000 кг/ха. Основни причини за това са:

- влизането в начално и бързо нарастващо плододаване на новите градини, в които се прилагат съвременни технологични решения;
- излизането от оборот на амортизирани, стари и занемарени насаждения.

При сливите, орехите, малините и ягодите се формира негативна тенденция на понижаване на добивите. Неблагоприятната възрастова структура и лошата агротехника на насажденията са основните причини за ниските добиви.

Производство

Общото производство на плодове за периода продължава да намалява. През 2007 г. са произведени 105 хил. тона плодове, което е намаление с 42% в сравнение с 2003 г., когато са произведени 180 хил. тона плодове. През анализирания период, 2005 г. е реализирано най-ниско производство - 99,6 хил. тона. Неблагоприятните климатични условия са основна причина за колебанията в обема на произвежданата продукция.

Таблица №11. Производство от основните овощни видове за периода 2003-2007 г. - тона

Овощни видове/Година	2003	2004	2005	2006	2007
Ябълки	38 372	39 393	26 130	26 328	26 165
Круши	1 035	1 795	750	572	965
Кайсии и зарзали	18 527	18 458	10 621	13 286	8 310
Праскови и нектарини	16 544	22 484	14 827	21 709	18 788
Сливи	46 364	49 165	17 950	21 001	23 020

Череши	17 243	21 369	18 235	20 504	18 427
Вишни	3 108	3 325	3 168	3 701	2 700
Орехи	6 029	4 502	2 639	2 110	1 400
Малини	4 083	5 606	3 897	5 766	3 711
Страната	153 868	167 273	99 617	116 010	104 559

Изт.: МЗХ, дирекция "Агостатистика" – наблюдение „Производство на плодове“

Структуроопределящите култури на производство - ябълки, сливи, праскови и нектарини и череша, запазват челната си позиция. През 2007 г. ябълките осигуряват 25% от общото производство на плодове в страната, след тях са сливите с 22%, прасковите и черешите с 18%.

Реализация

През 2007 г. реализацията на плодове е както следва: 53% се реализират в търговската мрежа, около 33 % се реализират чрез директни продажби на преработватели и износ, 13% остават за собствена консумация у производителите. Най-голям относителен дял от малините, вишните и черешите се продават директно на преработватели и се изнасят. Значителен е дялът на реализираните чрез продажба в търговската мрежа плодове - праскови 86%, кайсии - 66% и ябълки - 62%, а 57% от крушите и 31% от сливите и джанките са предназначени за собствена консумация.

През анализирания период износът на пресни плодове продължава да намалява за сметка на вноса и то при плодове, за които страната има отлични условия за производство. Най-голям е вносът на ябълки, които са традиционни за трапезата на българина. Висок дял при вносните плодове заемат прасковите. Крушите преобладаващо са от внос, тъй като родното производство е незначително и не може да задоволи търсенето.

Структуроопределящи при износа са черупковите плодове и по-специално орехите. Износът на орехи е насочен към Турция, Гърция, Германия, Албания, Италия, Холандия и др.

Износът на пресни плодове намалява през разглеждания период (табл. 12), като в края на периода, през 2007 г. се забелязва известно увеличение. Малките количества износ при пресните плодове са реализирани на пазарите на Русия, Италия, Гърция, Германия, Австрия и др.

Таблица №12. Динамика на външната търговия с пресни плодове

Култури Година	Внос/тона					Износ/тона				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Ябълки	31 963	26 731	36 170	37 127	37 014	77	41	47	52	1 335
Круши	635	931	1 118	1 371	1 475	8	8	9	9	92
Праскови	1 180	5 784	4 872	3 955	8 880	91	6	4	4	1 211
Кайсии	245	424	1 963	793	1 754	564	1 323	12	30	399
Сливи	104	179	429	391	1 721	772	168	76	80	506
Череши	4	2	496	637	2 326	351	370	251	212	81
Вишни	1 084	1 405	517	1 107	1 338	0	0	7	8	200
Малини	0	0	0	0	31	44	144	7	24	957
Орехи	406	325	306	142	494	3 258	6 323	3 040	4 251	3 581

Изт.: НСИ, Агенция "Митници"

Важно износно перо са плодовете с начална степен на преработка - замразени, сушени, временно консервирани. Количествата и стойността на този износ растат. През 2007 г. са изнесени 22 879 тона от тези продукти, предимно за страните от ЕС - Италия, Гърция, Германия, Австрия, Испания, Холандия и др.

Независимо от факта, че ЕС е голям производител на плодове, следва да се подчертае, че той остава нетен вносител. Като страна-член на Общността, пред която вече няма бариери, само от Република България зависи дали ще може да се възползва от свободния достъп до европейския пазар. Основните пречки за консумиране на ползите от

членството са малките мащаби на производството, което затруднява формирането на необходимите партии за износ, ниската конкурентноспособност на българските производители и високата конкуренция.

Стопанства, произвеждащи плодове

Към 2007 г. стопанствата, които отглеждат овощни култури в страната са 147 хил. и стопанисваните от тях овощни насаждения са 35,9 хил. ха, от които 2,3 хил. ха се намират в семейните градини. Площта им представлява около 10% от ИЗП на стопанствата, занимаващи се с отглеждане на овощни видове.

Таблица №13. Стопанства отглеждащи плодове

Юридически статут	Брой стопанства, отглеждащи овощни насаждения	Използвана земеделска площ (ха)	в т.ч. овощни насаждения (ха)	Относит. дял на овощните насаждения в използ. зем. площ	Разпределение на овощните насаждения
Физически лица	146 238	171 167,64	20 151,63	12%	56%
Еднолични търговци	492	36 926,73	2 034,19	6%	6%
Кооперации	166	102 108,85	5 311,54	5%	15%
Търговски дружества	298	50 244,27	5 831,90	12%	16%
Сдружения	11	838,20	43,34	5%	0%
Други	99	8 673,41	2 515,85	29%	7%
Общо	147 304	369 959,10	35 888,45	10%	100%

Изт.: МЗХ, Дирекция "Агростатистика", Наблюдение на структурата на овощните видове през 2007 година

При 84% (123 хил. броя) от стопанствата, произведената продукция е предназначена за консумация от членовете на домакинството. Тези стопанства стопанисват 17% от площта на овощните насаждения.

При преброяването на земеделските стопанства през 2003 г., стопанствата, които са специализирани в производството на плодове възлизат на 7 556 бр. Налице е ниска степен на специализация в

отрасъла. Над 95% от тези стопанства са малки по икономически размер - до 2 ик. ед. и около 3% са от 2 до 4 ик.ед.

През 2007 г. специализираните стопанства в производството на плодове достигат 10 275 броя, стопанисващи 15 996 ха от овощните насаждения - 13% от тях се грижат за 87% от тези площи и стопанисват над 1 ха. Независимо от това овощарството продължава да е дребно и разпокъсано със среден размер на градините 0,24 ха.

Преобладаващата част от стопанствата не развиват високотехнологично, ефективно и конкурентноспособно овощарство. Те ще изпитват сериозни затруднения и е възможно да преустановят дейността си, ако не вложат допълнителни средства за модернизация и иновации.

С всяка следваща година осигуряването на необходимата работна ръка по време на резитба и прибиране на плодовата продукция става трудно. Имайки предвид, че тези проблеми съществуват и в ЕС, а заплащането на труда у нас е най-ниско, намирането на работници ще става все по-трудно. Необходимо е да се търсят начини за привличане на работна ръка от специализираните средни и висши училища чрез организиране на работни практики, стажове и други форми.

4.3 Анализ по веригата производство-преработка на зеленчуци

В процеса на структурната реформа големите консервни предприятия са закрити и на тяхно място възникват голям брой помалки преработвателни предприятия. Констатира се значителен спад на производството, намаляване на износа и вътрешното потребление под влияние на редица вътрешни и външни неблагоприятни фактори:

- чувствителен спад на зеленчуковата продукция;

- ниско качество и ниски добиви на произведените зеленчуци, поради неспазването на агротехническите изисквания от земеделските производители;

- завишени изисквания за качество и хигиенни условия, предявени от страните вносителци;

- загуба на традиционните външни пазари, поради променен външнотърговски режим и неравностойна конкурентоспособност на българските стоки на международния пазар;

- повишени цени на българските зеленчуци, което прави консервите непродваеми на нашия пазар за масова употреба;

- ограничена асортиментна номенклатура на предприятията, поради намалената покупателна способност на населението и самозадоволяване с домашно производство.

За периода до 2007 г. броят на предприятията, преработващи плодове и зеленчуци достига 123. Въпреки нарастването на броя на предприятията, все още не е постигнат ръст в обема на производство. През 2002 г. са преработени 270 хил. т пресни зеленчуци и произведена 167 хил. т готова продукция, за 2006 г. са преработени 112,6 хил. т зеленчуци и произведена 109,9 хил. т готова продукция., а през 2007 г. е произведена 95,5 хил.т готова продукция. (за сравнение - през 1990 г. са произведени 244,4 хил. т зеленчукови консерви).

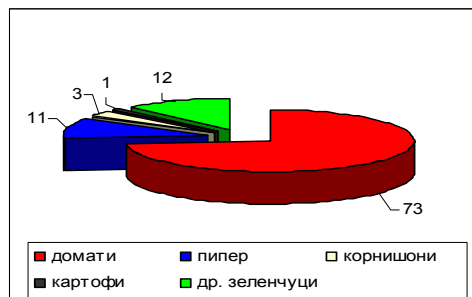
Суровината за преработвателните предприятия в по-голяма част се доставя директно от производителите (по данни за 2007 г. - 63 %); чрез търговци на едро и прекупвачи (11 %), внос (22 %), собствено производство (3%) и ишлеме (1 %).

Проследявайки развитието на връзките по веригата производство - преработка на зеленчукова продукция се констатира следните положителни тенденции:

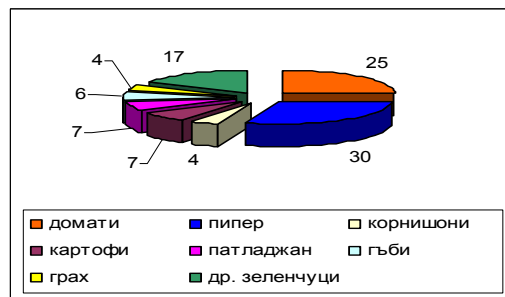
- разнообразяване на асортимента на готовата продукция. Докато през 2002 г. само 3 продукта - домати, пипер, корнишони представляват 88% от преработените зеленчуци, то през 2006 г. асортиментната структура се променя и разширява, за да отговори на потребителското търсене като 60 % от продукцията са консерви, а 21 % - замразени зеленчуци.

- увеличава се изкупеното количество зеленчуци, директно от производителите, което показва, че двете страни търсят взаимноизгодно партньорство без посредници. Вече преобладаващата част от суровината (60-70%) се доставя направо от производителите. За това спомага и съсредоточаването на преработвателните предприятия в зеленчукопроизводителните райони. Предприятията от основните зеленчукопроизводителни райони (Пловдив, Пазарджик, В. Търново и Плевен) формират 64% от преработената зеленчукова продукция в страната.

Фиг. № 5. Структура на преработените зеленчуци през 2002 г.

Фиг. № 6. Структура на преработените зеленчуци за 2006 г.

Иzt.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, Дейност на предприятията, преработващи плодове и зеленчуци в България 2003-2007 г.

- подобрява се експортната ориентираност на преработената продукция. Докато през 2002 г. преработените зеленчуци се реализират предимно на вътрешния пазар - 65% и износът представлява 18%, то през 2006 г. е изнесена 1/3 от готовата продукция;

- по данни за 2007 г., предприятията имат капацитет за преработка на значително по-голямо количество суровина (с 1/3 по-голямо от предходната година). Това е стимулиращ фактор за насочването на земеделските производители към увеличаване на площите със зеленчуци за преработка, тъй като това им гарантира реализация на продукцията;

- отглеждането на зеленчуци от самите преработвателни предприятия (за 2006 г. на 440 ха) показва, че предприятията изпитват недостиг от суровини. Преработвателите са осъзнали необходимостта и са мотивирани да инвестират в зеленчукови градини. Предприятията могат да приемат ролята на интегратор за стопанствата, които им доставят суровина и да търсят заедно решение на проблемите, свързани с подобряване на конкурентноспособността на произведената продукция;

- разнообразява се асортимента на готовата продукция. За да отговори на потребителското търсене, освен консерви и туршии се предлагат прясно пакетирани, замразени и сушени зеленчуци, концентрати и сокове и др.

От проведения анализ по веригата производство - преработка на зеленчукова продукция и очертаните тенденции, се налага изводът, че страната има достатъчно потенциал и възможности за увеличаване на суровинната база и увеличаване обема на преработената продукция.

4.4 Анализ по веригата производство-преработка на плодове

Производството и преработката на плодове са взаимно свързани и зависими. От една страна, доброто развитие на производствения сектор е предпоставка и необходимо условие за развитие на преработвателния сектор. От друга страна, стабилизирането на преработвателния сектор

оказва стимулиращо влияние върху суровинната база (производството на плодове).

Предприятията, произвеждащи плодове, са разпределени равномерно по територията на страната (с изключение на областите Видин, Добрич, Смолян), което улеснява връзките с производителите и търговците.

Таблица №14. Преработка на плодове

Овощни култури	Преработватели, бр.		Количество, хил. тона		
	Година	2001	2007	2001	2007
Ябълки		25	18	15,60	24,88
Праскови		30	21	14,30	7,20
Сливи		50	42	13,80	10,14
Кайсии		39	25	5,40	3,34
Череша		23	17	5,30	19,41
Вишни		32	29	2,90	3,61
Малини		31	35	1,50	2,43
Къпини		15		0,70	
Ягоди			30		1,53
Други				1,30	5,44
Общо		78	83	60,90	77,98

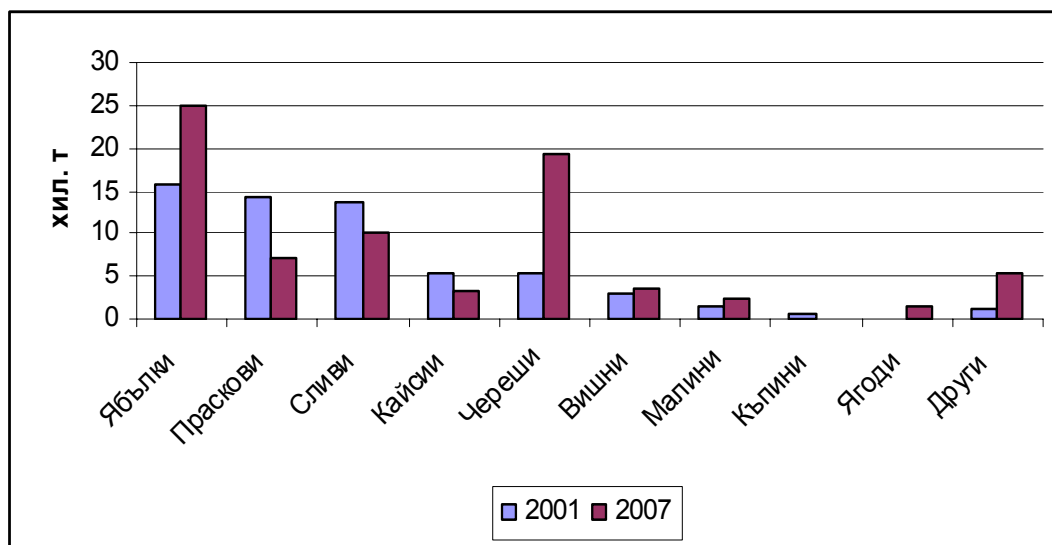
Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика” - Дейност на предприятията, преработващи плодове и зеленчуци в България 2001-2007 г.

През 2001 г. 78 предприятия са преработили 60 900 тона плодове, като повече от половината от суровината е изкупена директно от родни производители. Преработвателите са заявили, че се нуждаят от увеличение над 50% на количествата плодове за преработка. Данните сочат, че през 2007 г. преработвателите са 83 бр. С 28% са нараснали обемите на преработената продукция за периода, като само в сравнение с 2006 г. нарастването е 22%. Българските производители не са в състояние да осигурят необходимата суровина, поради което расте вносът от съседни страни като Гърция и Турция - вносът е увеличен почти 3 пъти в сравнение с 2006 г. Същевременно 51% от консервните предприятия работят целогодишно, а останалите средно 6 месеца.

Капацитетът на предприятията не се използва пълноценно - например, оценката за степента на използване на предприятията за преработка на праскови е едва 15%. Наложително е въвеждането на иновативни технологии и повишаване на автоматизацията на производствените процеси.

Налице е голямо разнообразие в структурата на преработените плодове (фиг. 7). Най-голям ръст се наблюдава в относителния дял на преработените череши - с 15%, което е свързано с наличието на стабилно търсене за тези продукти. Успоредно с това намалява дялът на преработените праскови с 50%, кайсии с 39% и сливи с 27%.

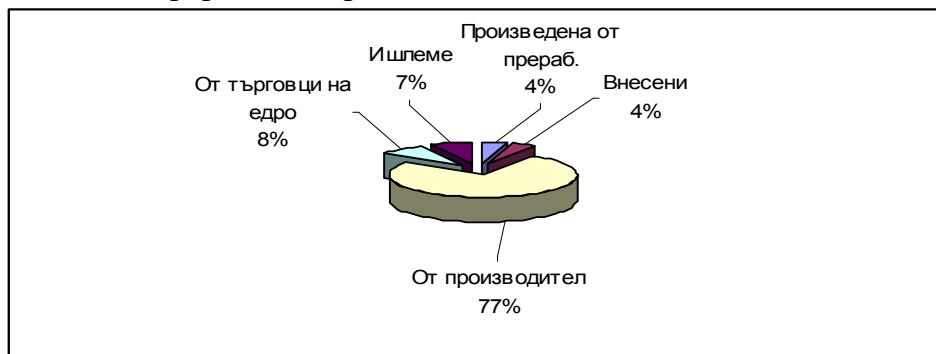
Фиг. № 7. Структура на преработените плодове

Изт.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, Дейност на предприятията, преработващи плодове и зеленчуци в България 2002-2007г.

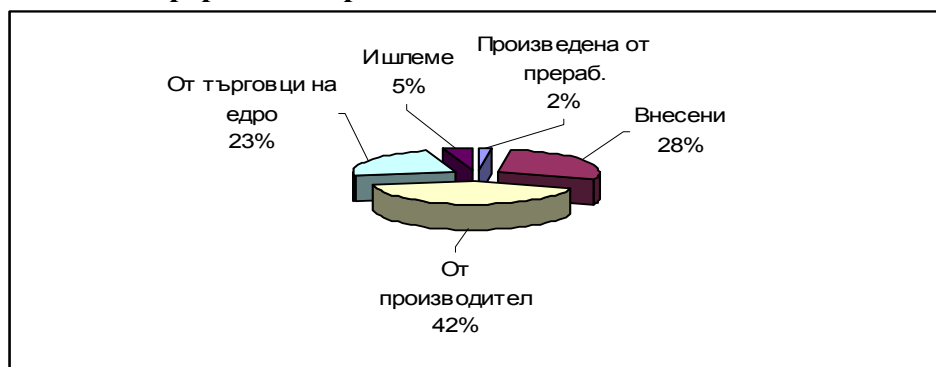
В търсенето на по-сигурни и отговарящи на изискванията за качество източници на суровини в динамика се наблюдава значително нарастване на количествата внесени плодове и изкупени от търговците на едро (фиг. 8). Същевременно чувствително намалява изкупуването директно от производителите - поради невъзможността да се осигурят необходимите обеми. Намаляват количествата, произведени от самите преработватели.

Фиг. № 8. Структура на източниците на изкупуване на плодове за преработка през 2001 г.

Иzt.: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, Дейност на предприятията, преработващи плодове и зеленчуци в България 2002 г.

Фиг. № 9. Структура на източниците на изкупуване на плодове за преработка през 2007 г.

Иzt.: МЗХ, дирекция ”Агростатистика”, Дейност на предприятията, преработващи плодове и зеленчуци в България 2008 г.

Анализът очертава наличието на проблеми по веригата производство - преработка. Страната има потенциал за увеличаване производството на суровини, респективно на преработени продукти, които имат добри пазари. Преработватели и производители следва заедно да търсят решения за подобряване на ефективността и конкурентноспособността на българското плодпроизводство. Сключването на предварителни договори за доставка на суровини на взаимно-изгодни цени е един от начините за подобряване на взаимодействието и осигуряване на по-голяма сигурност и за двете

страни. Включването на преработвателите в производството на суровини се оказва неудачно.

При преработката също остро стои въпросът с недостига и тежестта на работна ръка поради непривлекателни условия на труд и незадоволително възнаграждение. Възможно решение по предложение на преработвателите е регулиране на съотношението на размера на обезщетението за безработица към средното за сезонна заетост в съответния отрасъл. Друго решение е търсенето на допълнителни инвестиции за подобряване технологиите на преработката и условията на труд.

5. Организации на производители на плодове и зеленчуци в Република България

Създаването на организации на производители на плодове и зеленчуци е тенденция на бъдещото земеделско производство у нас, защото те са реален фактор и гаранция за бъдещи успехи на своите членове. Те ще продължат да играят важна роля за укрепване на производството на плодове и зеленчуци и подобряване на пазарните позиции на производителите, отглеждащи плодове и зеленчуци, защото отделният земеделски производител ще изпитва сериозни затруднения при спазването на маркетинговите стандарти за качество и контрол на съответствието, породени от малката партидност на продукцията и не винаги с нужното качество.

Обединяването на земеделските стопани в организации на производители дава възможност да се произвеждат и предлагат по-големи количества продукция от един вид и сорт, като по този начин се постига по-добра пазарна цена, по-голяма гъвкавост и пластичност на пазара, намаляват се производствените разходи и се подобрява

качеството на продукцията. Организациите дават възможност за по-добра реализация и по-добър пазар на произведените продукти от техните членове, това което трудно може да го осъществи индивидуалния производител.

Целите, които си поставя една организация на производители са: да се подпомогне концентрирането на произведената продукция и гарантира на членовете си нейната пазарна реализация. Освен това организацията на производители гарантира на своите членове, че тяхното производство се планира и адаптира в съответствие с търсенето на пазара, особено по отношение на качество и количество. Организациите на производители насърчават прилагането на нови, съвременни практики и производствени технологии, както и разумно, природосъобразно управление на отпадъците от плодо- и зеленчукопроизводството, с цел опазване на почвата, водата, ландшафта, както и защита и увеличаване на биологичното разнообразие.

Създаването и признаването на организации на производители на плодове и зеленчуци с цел усвояване на финансови средства от ЕО чрез свои оперативни програми отдавна стои на дневен ред пред Министерство на земеделието и храните. Подобни структури биха могли в по-голяма степен да отговорят на изискванията на пазара за конкурентноспособност, като в същото време дадат възможност на стопаните за изградят производствени мощности, благодарение на които да станат по-независими от условията на прекупвачи и търговци. Организациите на производители продължават да бъдат важен елемент за справяне с големия брой вериги от магазини за продажби на дребно и едро.

В Република България процесът на създаване и признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци започна още през 2001-2002 г., но от 2007 г. след присъединяването ни към ЕС и прилагането на европейски изисквания и правила процесът бележи ръст на развитие.

През 2007 г. беше приета национална нормативна база напълно хармонизирана с европейското законодателство.

Нормативна уредба, която определя реда и условията за създаване и признаване на ОП на производители на плодове и зеленчуци е:

- *Европейска нормативна база* - Основни регламенти на ЕС, касаещи организациите на производители са:

Регламент (ЕО) № 1234/2007 г. на Съвета от 14 април 2008 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1234/2007 за установяване на обща организация на селскостопанските пазари и относно специфични разпоредби за някои земеделски продукти (Общ регламент за ООП).

Регламент (ЕО) № 1580/2007 на Комисията от 21 декември 2007 година за определяне на правила за прилагане на Регламенти (ЕО) № 2200/96, (ЕО) № 2201/96 и (ЕО) №1182/2007.

- **Национална нормативна база:**

ЗАКОН за прилагане на Общите организации на пазарите на земеделски продукти в ЕС, ДВ бр. 96/2006 г., изм. и доп. ДВ, бр.16 от 15.02.2008 г.;

НАРЕДБА № 11 от 15.05.2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци и на техните асоциации и за условията и реда за одобряване и изменение на одобрените операционни програми, ДВ, бр.42 от 29.05.2007

Организациите на производители могат да бъдат признати по отношение на продукта или групата от продукти плодове и зеленчуци, посочени в заявлението за признаване. Организациите на производители могат да бъдат признати и по отношение единствено на продуктите, предназначени за преработка, за които могат да гарантират, че се предоставят за преработка било то чрез система за договори за доставка, или по друг начин (чл.22 на Регламент (ЕО) № 1580/2007 г.).

Организацията на производителите може да бъде създадена за производството на един или няколко продукта плодове и/или зеленчуци. Това означава, че производителите на плодове и зеленчуци вече могат да се обединяват и да искат признаване дори за един вид плодове или зеленчуци. Производителите членуващи в призната организация могат да предлагат самостоятелно на пазара част от своята продукция. Те могат да продават сами не повече от определен процент от своята продукция и/или продукти пряко в своите стопанства и/или извън тях на потребители за техни нужди, като тези проценти са определени от страната не по-ниски от 10% и не по-високи от 50%.

За да бъде призната една организация на производители на плодове и зеленчуци тя трябва да има минимален брой членове не по-малко от 7, като минималният период за членство в нея трябва да е поне 1 година. Да има обем-годишна продукция не по-малко от 200 000 лева, уставът и правилника ѝ за работа трябва да гарантират възможността членовете на организациите на производители да упражняват демократичен контрол върху дейността ѝ, да предвиждат финансово участие на членовете в оперативен фонд. Признаването на организации на производители на плодове и зеленчуци става със заповед на министъра на земеделието и храните.

Дейността на организациите на производители на плодове и зеленчуци трябва да бъде насочена на първо място към събиране на произведената от членове продукция и предлагането ѝ на пазара, изработване на правила за производство и усъвършенстване на производствения процес, оказване на техническа помощ на своите членове при сортирането, пакетирането и съхранение на продукцията им.

Организациите на производители могат да *бъдат кооперации по смисъла на Закона за кооперациите, събирателни дружества или ООД по смисъла на Търговския закон.*

Организациите на производители имат право да се обединяват в асоциации, които отговарят за прилагането на обща за всички оперативна програма и фонд.

Организациите на производители на плодове и зеленчуци подлежат на проверки преди и след признаване за съответствие с критериите за признаване от Министерство на земеделието и храните.

Веднъж годишно се изпраща информация в ЕК за признатите организации на производители на плодове и зеленчуци, за техния оборот, брой членове, производство, извършени проверки, резултати от проверките и т. н.

Организации на производители, които не отговарят на критериите за признаване, могат да поискат временно признаване като „групи производители“. За да бъде призната за група производители организацията трябва да предлага на пазара плодове и/или зеленчуци на стойност не по-малко от 100 000 лева и да има най-малко 4 члена.

От м. юни 2007 г. до момента са признати общо 8 ОП на плодове и зеленчуци и 1 група производители на плодове (временно призната) по реда и условията на Наредба № 11/2007 г. Пет от

признатите организации са организации на производители на зеленчуци, 2 от признатите организации са признати за организации на производители на плодове и зеленчуци, 1 призната организация – организация на производители на плодове.

Общата стопанисвана площ от членовете на ОП е 1108 ха, от които 762,6 ха са площи заети със зеленчуци/ пипер, домати, дини, корнишони, зелен грах и др./ и 345,4 ха площи заети с овощни култури - най-много са площите заети с праскови, сливи, череши, вишни и др. В % площите на членовете на ОП заети с плодове са 1,2% от общо реколтирани площи с овощни насаждения за страната, а при зеленчуците - 1,37% от общите площи за страната, заети със зеленчуци. Членовете на групата производители стопанисват около 103 ха, от които 14 ха праскови и нектарини, 2,5 ха - сливи, 3 ха-череши, 5 ха - ябълки и други).

От площите стопанисвани от членовете на ОП най-много са площите заети с домати, след тях с пипер и други зеленчуци.

Три от признатите организации на производители на зеленчуци (производство на пипер) са на територията на Североизточна България, Добричка община.

Средният брой на членуващите в признатите организации производители на плодове и зеленчуци е приблизително 12 члена.

В признатите до момента ОП няма членове - производители.

В групата производители членуват 11 броя членове производители на плодове и 2 броя членове производители.

Общата стойност на търгувана продукция от ОП през 2007 г. е била 1 774 382 лева, а общия размер на търгуваната продукция за 2007 и 2008 г. е 3 361 266 лева.

Произведеното количество продукция от членовете на ОП от плодове и зеленчуци през периода 2007-2008 г. е било около 83 769 тона, от които 68 456 тона са реализирани във вериги магазини, 22 055 тона са реализирани на едро - на пазари и тържища, около 2 000 тона на други места. Продадени за преработка на консервни предприятия - 9518 тона. Количеството продукция реализирана чрез директни продажби е около 74 тона от общото производство от членовете на ОП и е на стойност 52 000 лева.

Посочените данни по-горе доказват, че все още организациите на производители са малко на брой в страната ни и обемът на търгуваната продукция от тях е незначителен, спрямо обемът от реализираната продукция от производството на плодове и зеленчуци, общо за страната.

Фактът, че за толкова кратко време са признати 8 ОП на плодове и зеленчуци и 1 група производители на плодове, дава оптимизъм, че организациите на производители на плодове и зеленчуци у нас ще се увеличават, защото производителите са разбрали тяхната необходимост и полза. Организациите на производители на плодове и зеленчуци допринасят за насърчаване на конкурентноспособността, пазарно ориентираното производство, намаляване на колебанията в търсенето и предлагането, и в същото време за стабилизиране на приходите на земеделските производители.

Членуването в организации на производители е доброволно. Важно е да се знае, че чрез организациите на производители на плодове и зеленчуци се усвояват финансови помощи, отпускани от Общността.

Като признати организации на производители на плодове и зеленчуци те могат да кандидатстват за подпомагане от ЕО със свои *оперативни програми*. Организациите на производители могат да

създават свои оперативни фондове, финансирани както със средства от Общността, така и от членовете им. Размерът на средствата, с които участва Общността се определя като процент от пазарната продукция. Размерът на помощта е ограничен до не повече от 4,1 % от стойността на пазарната продукция на дадената организация на производители. Този процент може да бъде 4,6 % при условие, че излишъкът се използва единствено за мерки за управление при кризи.

Ползването на финансови средства от Европейския фонд за гарантиране на земеделието става на базата на разработена от организацията *оперативна програма*, дейностите по която може да бъдат насочени напр. към подобряване качеството на продуктите, което да увеличи търговската им стойност, към изграждане на производствени линии за биологични продукти, управление при кризи (намаляване на количествата и изтегляне на продукцията и други), към развитие на екологично чисти земеделски технологии, към представяне на продуктите на потребителите и повишаване на продажбите. Оперативните програми са инвестиционни програми, които организациите разработват и внасят за одобрение от Разплащателната агенция, която извършва плащанията.

Единственият начин производителите на плодове и зеленчуци Република България да получават по-значително подпомагане е да се обединят в организации на производители и да поискат нейното признаване от Министерство на земеделието и храните по реда на Наредба № 11 от 15 май 2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци и на техните асоциации и за условията и реда за одобряване и изменение на одобрените операционни програми.

През 2007 г. една призната организация на производители на зеленчуци - домати и краставици, оранжерийно производство е изготвила своя оперативна програма, с която кандидатства за финансова помощ от Общността пред Разплащателна агенция. Оперативната програма е одобрена и се изпълнява.

Оперативните програми на организациите на производителите от 2009 г. ще се разработват и осъществяват съгласно изготвената Националната стратегия за устойчиви оперативни програми на Република България.

Фактори, оказващи влияние върху слабата организираност на производителите на плодове и зеленчуци в Република България:

Липсата на доверие сред производителите, донякъде и невъзможността за покриване на критериите на признаване са фактори, които влияят негативно на процеса на създаване на организации на производители на плодове и зеленчуци. Въпреки намаляването на минималните критерии - минимум 7 броя членове и 200 000 лева годишен оборот от реализирана продукция, тези критерии са може би все още високи за някои от земеделските производители. Поради ниските изкупни цени от полското производство на плодове и зеленчуци е необходимо най-малко 400 хил. тона продукция за достигане на размера на продажбите от 200 000 лева.

Ползи от сдружаването на производители на плодове и зеленчуци в ОП в Република България:

Организациите на производители са единствените структури в сектор „Плодове и зеленчуци”, които могат да получат финансово подпомагане от Европейския фонд за гарантиране на земеделието. Индивидуалните производители на плодове и зеленчуци могат да се

възползват само от подпомагате по Схемата единното плащане на хектар /СЕПП/.

За да получат по-значително подпомагане производителите на плодове и зеленчуци е необходимо да се обединят в организации на производители и да бъдат признати от Министерство на земеделието и храните по реда и условията на Наредба №11/2007 г.

Резултатите от това признаване ще са: повече, отговаряща на европейските стандарти за качество и конкурентна продукция, реализирана на добра цена на българския, европейски и други пазари и по-добри доходи за членове на организацията, земеделските производители на плодове и зеленчуци.

6. SWOT-анализ

Член 57 и Приложение VII на Регламент (ЕО) №1580/2007 и чл.103е на Регламент (ЕО) № 1234/2007 изискват един от елементите на Националната стратегия да бъде SWOT - анализ.

SWOT - анализът се използва в стратегическото планиране, като фокусът е върху идентифициране на четири специфични приоритета, които подпомагат установяването и разработването на конкретни стратегически цели. Целите са ясни и измерими действия, които изразяват сбито как ще се приведе в съответствие съществуващата организация към провежданата политика. Обосновават се силните и слаби страни на анализирания обект, потенциалните възможности за успешно развитие и опасностите от неуспех. Рязко се очертават две части на анализа. При разглеждането на силните и слабите страни на предмета на анализ, акцентът е върху настоящата ситуация, като се прави сравнение със собствените постижения в минали периоди, определят се причинно-следствените връзки и се съпоставят с

резултатите. В значителна степен в тази част се коментира производството, следователно производителят е активната страна, който може и трябва да оказва влияние върху процесите.

Анализът по веригата производство - преработка на зеленчуци показва взаимната връзка между тези два сектора. От една страна, консервната промишленост е зависима от суровинната база, която е предпоставка за нейното развитие и определя местонахождението на преработвателните предприятия, а от друга страна увеличаването на капацитета на предприятията е стимулиращ фактор за развитието на зеленчукопроизводството и плодотроизводството.

При определяне на потенциала за развитие - възможности и заплахи, акцентът е поставен върху бъдещето, като става въпрос не само за развитието на конкурентите и средата, но и на каналите за реализация на продукцията. Това развитие се задава като условие на производителите и не може да бъде повлияно от тях.

С направения анализ на организации на производители на плодове и зеленчуци в страната, се цели да се покажат слабите и силни страни на процеса на създаването им, посочват се възможностите за развитие и заплахите пред него. Силните страни на процеса на създаване и признаване на ОП на плодове и зеленчуци са, че има нормативна база напълно хармонизирана с европейското законодателство, която подпомага процеса. Все още е налице слаба заинтересованост от страна на производителите на плодове и зеленчуци да се сдружават в ОП, тъй като липсва доверие между тях и има съмнение, че организациите на производители не биха могли да изпълняват ефективно своите цели.

Следователно в случая SWOT - анализът е инструмент за определяне на стратегия, с която да бъде подобрен балансът между

силните и слабите страни с оглед на постигане на целите, които си поставят организациите на поризводители на плодове и зеленчуци, определени от Регламент (ЕО) № 1234/2007. SWOT - анализът дава преглед за перспективите за развитие, въз основа на които се определя стратегията.

СЕКТОРИ И ДЕЙНОСТИ	СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ	ОПАСНОСТИ
1	2	3	4	5
<p>Производство на зеленчуци - открити площи</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Подходящи почвено-климатични условия ; - Райониране на културите в страната; - Богат опит и традиции в отглеждането на култури и производството на посадъчен материал; - Наличие на богат специфичен генофонд от местни и интродуцирани култури и сортове, с добра репутация на пазара; - Висок научен и експертен потенциал; - Добър потенциал за реализация на пазара на ЕС и на външни пазари; - Промяна в конюнктурата на световните пазари – увеличено търсене на хранителни продукти, включително на плодове и зеленчуци, а оттам и повишаване 	<ul style="list-style-type: none"> - Площите са много разпокъсани, принадлежат на много различни наследници, което изключително затруднява комасацията и арендните отношения ; - Ниско ниво на механизация на производството; - Наличие на много дребни производители ; - Тенденция към намаляване на засажданите площи ; - Ниска производителност на труда ; - Сравнително високи лихви по кредитите за оборотни средства; - Ниска рентабилност на производството; - Нарушени връзки между наука, производство и пазар и оттам намаля- 	<ul style="list-style-type: none"> - Успешната реализация на оперативните програми ще доведе до : <ul style="list-style-type: none"> а) увеличение на инвенстициите в сектора ; б) повишаване на производителността на труда ; в) прилагане на високопроизводителни технологии и иновации г) повишаване на конкурентоспособността ; д) повишаване на мотивацията на производителите ; е) повишаване на качеството на произвежданата продукция ; ж) създаване на икономически стимули за окрупняване на производството и обединяване на производителте ; 	<ul style="list-style-type: none"> -Високата концентрация на търговията на дребно с плодове и зеленчуци в няколко големи вериги супермаркети ги поставя в облагодетелствено положение и те упражняват натиск върху производителите; - Стремещът към увеличаване на производството и снижаване на производствените разходи е съпътстван с риск от консумацията на продуктите и проблеми с опазването на околната среда ; - Липсата на планиране на производството и системата за недопускане и управление на кризи води до циклични състояния на дефицит и свръхпредлагане на пазара ;

1	2	3	4	5
	<p>на цените на продуктите;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Добри възможности за увеличение на заетостта в малките градове и изостаналите селски региони ; - Наличие на значително количество необработвани свободни земи, където да се реализират нови проекти - Добри условия за биологично производство на зеленчуци - Възможности за компенсаторни плащания за биологично производство; 	<p>ване на иновационния потенциал ;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Националното субсидиране е на ха (ОСП) и производителите се насочват към производства с по-ниска себестойност на единица площ ; - На много места поливните системи са сериозно увредени и неефективни ; - Липса на система за управление на кризи ; - Липса на ефективни организации на производителите, асоциации на организациите, и браншови съюзи ; - Липса на обективни предпоставки за планиране на производството - Слаба хоризонтална и вертикална интеграция между производство и преработка, а оттам и ниска добавена стой- 	<ul style="list-style-type: none"> - Създаване на ефективна система по недопускане и управление на кризи ; - Възможности за подобряване на логистиката, съхранението, предлагането и реализацията на продукцията ; - Промотиране в национален мащаб на здравословните ефекти от увеличаване на консумацията на зеленчуци в прясно и преработено състояние и по-специално акцентът да е към младото и подрастващото поколение ; - Мерки за увеличаване на информираността и обучението на фермерите ; - Насърчаване на създаването на организации на производители; 	<ul style="list-style-type: none"> - Прекалено големият брой малки производители не дава възможност за предлагане на пазара на постоянни по количество и качество партии и концентрация на съхранението и предлагането; - Обезлюдяване на селските райони; - Силен конкурентен натиск от други страни - Увеличаване на броя на площите с непродуктивни и ерозирани почви;

1	2	3	4	5
		<p>ност на продукцията;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Недостатъчна и амортизирана складова база и селскостопанска техника; - Непостоянно качество на селскостопанската продукция; - Разрушени и силно дебалансираны търговски връзки с традиционни пазари; - Слаб маркетинг на висококачествената продукция от зеленчуци; - Недостатъчно обезпечаване на производствения асортимент за преработвателната промишленост в съчетание с незадоволително качество на предлаганата суровина. 		

1	2	3	4	5
<p>Производство на зеленчуци - оранжерийно производство</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Добри климатични условия за оранжерийно производство ; - Висок научен и експертен потенциал ; - Добри възможности за използване на алтернативни източници на енергия ; - Макар и малко като относителен дял, оранжерийното производство бележи висок ръст в последните години (над 70%) , което е за сметка на новопостроените оранжерии. Тази тенденция е устойчива ; - Производството е на високо професионално ниво; - Богат опит и традиции в отглеждането на оранжерийни култури ; - Добър потенциал за реализация на пазара на ЕС и външни пазари 	<ul style="list-style-type: none"> - Поради факта, че масовото производство е разпокъсано и дребно, невинаги се прилагат добрите селскостопански практики и се влошават условията за реализация на продукцията - В много отношения технологията в изградените оранжерии се базираше на изключително енергоемки решения ; - Високите темпове на развитие на сектора се дължи не толкова на обема реализирани инвестиции, колкото на ниската база за сравнение ; - Сравнително слабо потребителско търсене на оранжерийната продукция ; - Независимо от прилагането на иновации и нови технологии, производството е силно 	<p>Освен посочените погоре възможности, свързани с реализацията на проекти по оперативните програми се идентифицират и :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Промотиране в национален мащаб на здравословните ефекти от увеличаване на консумацията на пресни зеленчуци, включително и извън сезона; - Мерки за преодоляване на негативните потребителски нагласи чрез повишаване на доверието на консуматора по отношение безопасността на продукцията; - Мерки за увеличаване на информираността и обучението на фермерите; - Мерки за стимулиране на използването на възобновяеми алтернативни енергийни източ- 	<ul style="list-style-type: none"> - Високите цени на енергоносителите и намаляване на рентабилността от печалбата; - Високите цени на енергоносителите имат значение, тъй като те са с най-голям дял при формиране на себестойността на оранжерийното производство; - Нарастване на диспропорцията в асортиментната структура - увеличава се производството на краставици за сметка на доматиите; - Увеличаване на емисиите на въглероден диоксид, а оттам и увеличаване на преките и косвени разходи по преодоляването на вредните за околната среда ефекти;

1	2	3	4	5
	<ul style="list-style-type: none"> - Промяна в конюнкту- рата на световните пазари – увеличено търсене на хранителни продукти, включително на оранжерийни зелен- чуци, а оттам и пови- шаване на цените на продуктите; - Висок иновационен потенциал, особено в новите оранжерии ; - Добре организиран и активен браншови съюз; - Производството е със- редоточено в сравни- телно неголям брой средни производители, което подобрява органи- зацията на пласмента и дава възможност за пла- ниране на производ- ството. 	<p>зависимо от конюнкту- рата на енергийния па- зар, която в средносро- чен порядък е крайно неблагоприятна;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Преките конкуренти на българското. оранжерийно производство (Гърция, Турция и др.) имат по- високи средногодишни температури и слънце- греене, което влияе на производството и себестойността на продукцията; - Ниска производител- ност на труда ; - Сравнително високи лихви по кредитите за оборотни средства; - Организациите на производителите имат нищожен дял в общото производство; 	<p>ници и намаляване на емисиите на въглероден диоксид;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увеличаване на използването на експертния потенциал на браншовия съюз; 	

1	2	3	4	5
<p align="center">Производство на плодове</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Благоприятни почвено-климатични условия за отглеждане на овощни култури; - Традиции и богат опит в отглеждането на овощни култури и производството на посадъчен материал; - Райониране на културите в страната; - Наличие на научен и кадрови потенциал; - Възможност за високо ефективно производство и получаване на високи доходи; - Наличие на богат генофонд от местни и интродуцирани овощни видове и сортове; - Възможности за ползване на средства по програмата за развитие на селските райони за инвестиции - създаване на овощни градини; 	<ul style="list-style-type: none"> - Намаляване на площите и производството; - Застаряла възрастова структура на плододаващите насаждения; - Неефективно производство; - Остаряла маточна база с изтекъл амортизационен срок; - Липса на финансиране за изкореняване на стари насаждения; - Трудности с намирането на уедрени парцели; - Проблеми с реализацията на продукцията, нарушена връзка производител-пазар; - Нарушена връзка между науката - производството; 	<ul style="list-style-type: none"> - Инвентаризация на съществуващите овощни градини; - Създаване на база данни за състоянието, която да се актуализира и поддържа; - Насърчителни програми за създаване на нови овощни градини; - Възможности за интегриране по хоризонтала и увеличаване пазарната сила на производителите и тяхната институционална представителност; - Възможности за интегриране по вертикала и добавяне стойност към продуктите; - Наличие на пазарни ниши за износ при много от пресните и преработени плодове; - Възможности за инвестиции по Програмата за развитие на селските 	<ul style="list-style-type: none"> - Увеличаване на конкурентния натиск чрез търговия на плодове от страни от ЕС и внос от трети страни; - Фалиране на производители с неефективни, малки градини; - Наличие на някои опасни вирусни болести по овощните култури;

1	2	3	4	5
	<ul style="list-style-type: none"> - Възможности за компенсаторни плащания за дейности, целящи опазване на околната среда; - Потенциал за разрастване на вътрешния пазар; - Добър потенциал за реализация на външните пазари - особено за някои видове; - Възможности за добавяне на стойност към продуктите - интегриране по вертикала с преработката; - Местните плодове са с добра репутация и важно значение за здравето на нацията; 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатъчна квалификация и професионална ориентираност на заетите в отрасъла; - Ниско ниво на организираност на производителите; - Недостатъчно използване на наличните насърчителни средства, предоставяни по различни програми - национални и чуждестранни; 	<p>райони - мярка 121 „Модернизация на земеделски стопанства”;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Възможности за насърчаване на овощарството и по други мерки по Програмата за развитие на селските райони; - Неограничителен режим в сектор „Плодове и зеленчуци”; - Предпоставки за производство на биологични плодове; 	

1	2	3	4	5
<p>Дистрибуция, предлагане, съхранение и насърчаване на консумацията на плодове и зеленчуци</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Концентрацията на населението в големите градове предполага добра логистика и снижаване на транспортните разходи; - Наличие на алтернативни възможности за реализация на плодовете и зеленчуците; - Присъствието на известни вериги супер и хипермаркети изигра положителна роля върху българските търговци и търговски вериги, тъй като те внедриха директно последните достижения в маркетинга, съхранението и предлагането на плодовете и зеленчуците; - Българските плодове и зеленчуци се ползват с добра репутация на пазара, което влияе изключително положително върху кампании за насърчаване на консумацията им в прясно и преработено 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатъчно е количеството на специализираните съоръжения за сортиране, почистване, предохладяване и първоначалното съхранение на плодовете и зеленчуците, което снижава срока на годност и увеличава фирите и браковете; - Очевидно ниската ефективност на дейностите по насърчаване на консумацията на плодове и зеленчуци, имайки предвид препоръчителните от СЗО количества за дневната консумация на човек от плодове и зеленчуци и тази за страната; - Липса на техника и неизползване на съвременни технологии за дългосрочно съхранение 	<ul style="list-style-type: none"> - Обучение на фермерите и търговците, насочено към : <ul style="list-style-type: none"> • съвременни техники и технологии за удължаване на срока за съхранение на плодовете и зеленчуците за прясна консумация; • новости в опаковането, повишаващи транспортабилността и използването на екологични материали; • изисквания качество – маркетингови стандарти за качество на ЕС; • възможности, които предлагат организациите на производителите по отношение на маркетинга, дистрибуцията, предлагането, договарянето и съхранението на продукцията; - Насърчаване на търговци и производители 	<ul style="list-style-type: none"> - Концентрацията на търговията на дребно в големите вериги супер и хипермаркети поставя техните доставчици в неизгодна позиция - в България няма големи оператори на пазара и многото дребни и средни производители и търговци са подложени на голям натиск от тях. Това изисква винаги най-доброто качество и и ниска цена; Ниската ефективност на мерките за увеличаване на консумацията на плодове и зеленчуци в прясно и преработено състояние води до риск за крайно негативни последици за младото поколение - затлъстяване, диабет, лоши хранителни навици; <p>Слабостите, свързани с</p>

1	2	3	4	5
	<p>състояние;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Макар и малко на брой бяха реализирани няколко проекта по САПАРД за изграждане и реиновиране на тържища, пазари на производителите (събирателни пазари) и плодохранилища; - Създадената и осъвременена нормативна уредба, регулираща дейността на стоковите борси и тържищата, производството и търговията с храни, добрите практики, съответствието с качествените стандарти, проследяемостта и др. 	<p>на плодове и някои зеленчуци, предназначени за прясна консумация;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изключително силно присъствие на "сивия сектор" в тази част от хранителната верига. Неплащането на данъци, нерегламентираният внос, картелните споразумения при изкупуването и реализацията обезсмислят усилията на останалите участници; - Ниската покупателна способност на населението и факта, че почти половината от доходите на домакинствата се отделят за храна, води до намаляване на търсенето на висококачествените, но и по-скъпи продукти. 	<p>за участие в национални и международни изложения и прояви;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Засилване на контрола по цялата хранителна верига с цел ограничаване на сивата икономика; - Разработка и разпространение на достъпни пазарни анализи, кратко и средносрочни прогнози и коментари с повече практическа насоченост към търговците и производители. 	<p>липсата на обвързаност между производство и реализация, както и невъзможността за удължаване на сроковете за съхранение, води до опасността от циклично свръхпредлагане и обезценяване на продукцията.</p>

Обосноваването на приоритетите за развитие на сектора се извършва на базата на изводите от SWOT - анализа. Те могат да се групират по линията производство - реализация и производство-преработка. Налага се изводът, че при производството приоритетно трябва да се вземат мерки за увеличаване на реколтираните площи с плодове и зеленчуци.

От друга страна в Република България относителният дял на заетите в производството и количествата продукция от организации на производителите е нищожен. Признатите 8 организации на производители и 1 група производители дава надежди, но все още производителите на плодове и зеленчуци не са достатъчно мотивирани за членуване в ОП. Следователно друг приоритет на аграрната политика на страната е **ускоряване на създаването на организации на производителите на плодове и зеленчуци**, преди всичко чрез увеличаването на преките икономически интереси от това, като се регламентира обхватът от дейности и услуги, които организацията предоставя на членовете си и на клиентите си. Нарастването на производителността на труда във всичките и аспекти - повишаване на квалификацията, използването на нова техника и технологии, по-тясна връзка между науката и производството, ползването на нови, високодобивни сортове плодове и зеленчуци в производството и пр., са определящи фактори за съвременно, конкурентноспособно производство. От изключителна важност е развитието и използването на добрите възможности на страната за биологично земеделие. Повишаването на добавената стойност и рентабилността на производството, а оттам и създаването на траен инвеститорски интерес към производството и реализацията на плодове и зеленчуци е друг

приоритет на сектора. Способността да се създава добавена стойност посредством стратегии за диференциация, представлява първостепенен фактор на конкурентоспособност. Обосновавайки тези най-важни направления за развитие, може да се определят още много конкретни действия, но всички те ще се свържат в постигането на основния приоритет - *създаване на организации на производители на плодове и зеленчуци*, с цел възстановяване на ефективното производство и реализация на плодове и зеленчуци, в количествено и качествено отношение, съответстващо на потенциала на страната и изискванията на пазара.

7. Национална стратегия за устойчиви оперативни програми

7.1 Обосновка на приоритетите.

Националната стратегия за устойчиви оперативни програми ще даде *насоки на признатите организации на производители на плодове и зеленчуци*, да разработят в своите оперативни програми конкретните действия, които ще повишат ефективността им и ще помогнат за по-бързото достигане на целите, които организациите на производители на плодове и зеленчуци са си поставили.

Целта на Националната стратегия за устойчиви оперативни програми е мотивацията и определянето на приоритетите, чрез които да бъде осъществено засилване на конкурентноспособността и по-добрата пазарна реализация на плодовете и зеленчуците, произведени от членовете на ОП.

Националната стратегия е рамката, по която трябва да бъде изградена и разработена оперативната програма на организацията на производители на плодове и зеленчуци.

7.2 Основни показатели за мерки (действия) в Националната стратегия за устойчиви оперативни програми на организации на производители на плодове и зеленчуци, посочени в прил. XIV на Регламент на ЕО №1580/2007 г. са:

1. Планиране на продукцията;
2. Подобряване и поддържане на качеството на продукта;
3. Подобряване предлагането на пазара;
4. Обучение и консултански услуги;
5. Предотвратяване и управление при кризи;
6. Други.

Изпълнението на тези мерки трябва да доведат до :

1. Подобряване на конкурентноспособността;
2. Подобряване на привлекателността за членство в организации на производителите;
3. Поддържане и опазване на околната среда.

Това са и основните цели на Националната стратегия за устойчиви оперативни програми за организации на производители на плодове и зеленчуци.

7.2.1 Подобряването на конкурентноспособността е от изключителна важност, особено за българските производители и организации на производители. Географското ни разположение и добрите почвено-климатични условия допринасят за развитието на сектора, но те са благоприятни в по-голяма или по-малка степен и за нашите преки конкуренти и съседи - Гърция, Румъния, Турция, Сърбия, Македония. Нещо повече - именно ниската конкурентноспособност бе идентифицирана като най-съществения недостатък от SWOT-анализа и

основна причина за демотивация и отлив от производството на плодове и зеленчуци. Потребителят изисква консумираните плодове и зеленчуци да са :

- С постоянно качество;
- Безопасни за неговото здраве;
- Достъпни;
- Възможно най-близко до естествения вид и вкус;
- С възможно най-добър търговски вид;
- Добре опаковани;
- С изяснен произход, от традиционен производител.

В проучването на тези постоянно нарастващи изисквания и тяхното задоволяване се състои добрата конкурентноспособност на продуктите, което очевидно не е по силите на отделния дребен производител. Независимо, че тази обща цел е подкрепена от специфични цели, които ще бъдат разгледани по-подробно, в крайна сметка става въпрос за повишаване на ефективността и пазарната ориентация на производството на плодове и зеленчуци.

7.2.2 Подобряване на привлекателността за членство в организации на производителите

Националната стратегия има за задача да подкрепи възможностите за развитие на съществуващите и новосъздаваните организации на производителите, като се съобрази с разнопосочните влияния на средата, в която те функционират и нормативната уредба. Това означава, че в средносрочен порядък трябва да се постигне съществен напредък при създаването и развитието на структури за предлагане и пласмент на пазара. Именно там са пресечните точки на повишаването

на конкурентноспособността на организациите на производителите и защитата на интересите на потребителите, при гарантиране на висока ефективност на използваните средства. След като в Регламент (ЕО) № 1234/2007, чл. 122, буква "в" се посочва, че организацията на производителите има една или повече от следните цели:

„осигуряване, че продукцията е планирана и приспособена към търсенето, по-специално по отношение на качеството и количеството;

- концентриране на предлагането и предлагане на пазара на продуктите на членовете ѝ;

- оптимизиране на производствените разходи и стабилизиране на производствените цени", става ясна посредническата роля на

организациите на производителите между производството и предлагането на пазара. Това се явява и друга отправна точка на Националната стратегия - организацията на производителите не просто защитава интересите на своите членове, но е отворена и към конструктивно партньорство с потребителите, като вследствие на успешното си функциониране, носи ползи и за двете страни. Така организацията на производителите осъществява както функции, насочени към производителите, така и функции за потребителите и ефективното им съчетаване ги прави атрактивни за членовете и техните клиенти.

Функции за потребители:

- Опаковане и първична обработка;
- Качество и безопасност на продукта;
- Гарантирана ритмичност на доставката;
- Гъвкавост спрямо изискванията на клиента;
- Подобряване на асортиментната структура.

Функции за производители:

- Познаване на продукцията на членовете си, концентриране на доставките и пласмента;
- Окрупняване на заявките на членовете си;
- Събиране, сортиране, съхранение и опаковане на продукцията на членовете си;
- Поемане на задачи за търговско и финансово управление, маркетинг, ценообразуване;
- Информационно обслужване и сервиз;
- Централизирано счетоводство и система за фактуриране.

7.2.3 Поддържане и опазване на околната среда.

Обществените очаквания и изисквания не са насочени само към качеството и безопасността на продуктите, но и към здравословния начин на живот въобще, следователно поддържането и опазването на околната среда се превръща в неотменимо изискване за всяко производство, включително производството на плодове и зеленчуци. Щадящото природата производство, опазване на чистотата на почвите, въздуха и водата, управлението на отпадъците, икономичното и ефективно разходване на ресурсите, особено на енергийните, биологичното земеделие са сред задължителните цели на разработваните стратегии.

7.3 Специфични цели

Базирайки се на стратегическите изходни точки и на основните цели, както и с оглед на изходното положение и SWOT- анализа, Националната стратегията се разделя на следните осем специфични цели:

1. Насърчаване на концентрацията на предлагането
2. Подобряване на пазарната ориентация
3. Подобряване и поддържане на качеството на продукцията
4. Подобряване на управлението (мениджмънта) на организациите на производителите за насърчаване на членството в тях.
5. Планиране на производството, с оглед оптимизиране на производствените разходи и стабилизиране на цените на производителите.
6. Предотвратяване и управление на кризи.
7. Развитие на техническото и икономическо изпълнение и насърчаване на иновациите
8. Методи на производство, опазващи околната среда, включително биологично земеделие

(Специфичните цели не са подредени по степен на значимост).

Общите цели на всяка Национална стратегия и оперативна програма, освен че се дефинират, трябва да бъдат подкрепени с количествени измерители (индикатори), за да могат да подлежат на наблюдение и контрол, анализ и оценка. Тези индикатори са разработени подробно в Приложение 1 на настоящата стратегия. Количественото определяне на целите въз основа на особено разнородното изходно положение и влиянието на външни фактори е изключително трудно. Поради това посочените целеви обхвати не представят абсолютна насока, те по-скоро служат приблизително за ориентация.

Поради различията на отделните организации на производителите, те могат да поставят различни акценти на

собствените си оперативни програми, но винаги в рамките на Националната стратегия. Така всички оперативни програми ще съдействат за осъществяването на трите основни цели. Минимално изискване за всички оперативни програми е да съдържат поне една цел от 1 до 3, друга цел от 1 до 7 и цел 8 - екология. Така организациите на производителите изпълняват и изискванията на чл. 103в пар. 1 и чл. 122 буква „в” на Регламент (ЕО) №. 1234/2007.

За избраните цели в оперативните програми се описва изходното положение и се регламентират съизмерими целеви указания. Затова се използват съществените индикатори , съгласно приложение XIV на Регламент (ЕО) №. 1580/2007, както и Приложение 1 на Националната стратегия.

7.3.1 Насърчаване на концентрацията на предлагане

Концентрацията на населението в големите градове предизвика увеличаване на търсенето на стоки, в това число на пресни плодове и зеленчуци. Съответно на това се извърши концентрация в търговията на дребно чрез дейността на веригите супер- и хипермаркети. Те възникнаха и се развиха благодарение на нарасналата потребност за икономия на време при извършване на ежедневните покупки за домакинствата. По този начин търговските вериги, освен че са основен доставчик, се явяват и основен клиент при реализацията на пресни плодове и зеленчуци. Те непрекъснато усъвършенстват своята дейност, правят инвестиции, насочени към подобряване на обслужването на своите клиенти, но и имат непрекъснато растящи претенции към своите доставчици. Търговските вериги са много добре организирани структури и дребните производители нямат шанс поотделно да

договорят изгодни за тях условия и да задоволят нарасналите изисквания. Ето защо, наред с необходимостта от баланс и защита на интересите на производителите трябва да се гарантира ритмичност, партидност и сигурност на доставките. Създаването, а по-късно обединяването на организациите на производители и създаването на общи дъщерни предприятия, трябва да бъде придружено с концентрация на предлагането не само като количества, но и като условия за реализация. Така ще се постигне едно по-справедливо разпределение на печалбата в сектора, тъй като на една високоорганизирана структура ще противостои друга, също добре организирана. Целта е, чрез хоризонтално коопериране да се подобри средата за бизнес на производителите - ефективността от логистиката, първоначалната обработка, маркетинга, асортимента и пр.

7.3.2 Подобряване на пазарната ориентация

От изключителна важност за българските производители е да произвеждат продукцията, която да отговаря на изискванията и конюнктурата на пазара и стандартите за качество на ЕС. От SWOT-анализа става ясно, че една голяма част от дребните производители произвеждат продукцията, която не е обвързана с договори за реализация. Обединяването им в организации на производители ще допринесе до засилване на позициите им спрямо останалите участници на пазара. Независимо, че на пръв поглед на веригите им е изгодна позицията еднолично да налагат условията си на дребните производители, всъщност на тях им трябва силен и надежден партньор в лицето на организации на производители. За целта ОП трябва да постигнат:

- подобряване и разширяване на асортиментната структура;
- предприемане мерки за планиране на продукцията;
- увеличаване сроковете на съхранение, чрез подобряване на материалната база, предварителната обработка и логистиката;
- създаване на запаси за стабилизиране на пазара;
- съвместни мерки с търговците за разработване на обща маркетингова стратегия и финансиране на реализацията;
- информационно обслужване и услуги.

Очаква се резултатът от това да е увеличаване на рентабилността на производството за всички членове, чрез оптимизиране на разходите и нарастване на стойността на предлаганата на пазара продукция за всяка отделна организация.

7.3.3 Подобряване и поддържане на качеството на продукцията

Изискванията на потребителите за безопасност и качество на произведените плодове и зеленчуци са нараснали чувствително през последните години. Това обстоятелство е основен фактор и при реализацията на плодовете и зеленчуците. Внедряването на системи за управление на безопасността и качеството вече е не просто фирмена политика, а е необходимо условие при производството и търговията. Когато търговските вериги избират доставчик, преимуществено следят за наличие на внедрена комплексна система за гарантиране на качеството и безопасността на храните. Тези системи трябва да се разглеждат в динамика, наред с развитието на обществените изисквания и очаквания като инвестицията в тях се определя в средносрочен и дългосрочен порядък. Развитието и усъвършенстването

им вървят успоредно с развитието и усъвършенстването на самото производство, като неделима част от него. Важно е производителите от дадена организация да адаптират и синхронизират системите си за качество. Българските плодове и зеленчуци имат позитивен имидж, но пазарът налага непрекъснатото му поддържане. Това дава възможност на организациите на производителите да се профилират при производството на утвърдили се на пазара регионални сортове плодове и зеленчуци и да подобрят асортимента им. Организациите на производителите могат да създадат и промотират собствени марки и официален знак за контрол на качеството, удостоверяващи и гарантиращи качеството на продукцията. При това у нас пазарът през последните двадесет години, наложи разбирането в потребителя, че качеството и цената са в правопрпорционална зависимост. Ето защо повишаването и запазването на качеството е неделима част при формиране на стойността на продукта и е сериозен резерв за увеличаване на рентабилността. Очакванията са за увеличаване на дела на продукцията, произведена при използване на системи за управление на безопасността и качеството и реализирана на пазара продукция при спазване на изискванията на маркетинговите стандарти за качество. За прилагане на тази специфична цел служат :

- Дейности за повишаване и запазване на качеството на произведената продукция ;

- Дейности свързани с контрола на качеството на пресни плодове и зеленчуци, предназначени за търговия.

7.3.4 Подобряване на управлението (мениджмънта) на организациите на производителите за насърчаване на членството в

ТЯХ.

Повишаването на броя производители, трайно членуващи в организации на производителите е мерило за ефективното управление на самите организации. Привличането на нови членове и запазването на старите е постоянна задача, стояща пред мениджмънта на организациите. Това не може да се постигне кампанийно или по административен път. Трябва да бъде преодоляно недоверието между доскорошните конкуренти, като за целта членуването в организациите и тяхното управление са поставени на ясни принципи, а именно:

- прозрачност при взимането на решения;
- равнопоставеност при поставянето и обсъждането на проблемите;
- достатъчна и обективна информация, достъпна за всички членове;
- отчетност и контрол;
- конфиденциалност по отношение на информацията за членовете;
- справедливо разпределение на резултата.

За да е привлекателно членството в организацията, е необходимо то да създава осезаемо висока добавена стойност за производителите. Следователно, превишаването на резултата от действието на структурата, над сумарните резултати на нейните членове е критерий за това, доколко действително мениджмънтът осъществява пазарно ориентирана предприемаческа философия и стратегия. Необходимо е да се отчитат и различните интереси на членовете и добро познаване на техните продукти и възможности при планиране на производството на организацията. Окрупняването на доставките на суровини и материали, общите застраховки на реколтата в рамките на антикризисните мерки, консултантски, информационни и други услуги, осигурявани от

мениджмънта, съдействат да се засили идентификацията на производителите с техните организации.

Очакванията са за увеличаване на броя на производителите, членуващи в организации на производители. В средносрочен и дългосрочен порядък ще има движение по отношение броя на членовете в дадена организация. Това ще е един нормален процес, преминаващ през окрупняване на производството, сливания, кооперираня и други процеси, но тенденцията ще е към увеличаване на общите обработваеми площи и производството на плодове и зеленчуци.

Освен предимствата, които членството в организация на производители предлага по отношение на маркетинга и икономическия ефект, за прилагане на тази специфична цел служат особено следните дейности:

- Дейности за предотвратяване и управление на кризи;
- Други дейности за подобряване на мениджмънта на членството и стремежа към членство.

7.3.5 Планиране на производството, с оглед оптимизиране на производствените разходи и стабилизиране на цените на производителите

Концентрацията на търговията на дребно има своите положителни страни, но също и недостатъци. Непрекъснато растящите изисквания към качеството на продуктите от потребителите, от една страна и стремежът към висока рентабилност на търговските вериги от друга, подлагат техните доставчици на прекалено висок натиск. Конкуренцията се изостря и от допълнителното отваряне на пазара,

което налага съответно коригиране на правилата, при които се осъществява реализацията на продукцията. Запазването и увеличаването на качеството е съпроводено с увеличаване на разходите, а за да оцелеят в условията на изострената международна конкуренция, организациите на производители трябва да подобрят ефективността на изразходваните средства. Оптимизацията на разходите и разкриването на допълнителни вътрешни резерви на базата на повишаване на техническите възможности на организацията се превръщат във водеща задача пред управлението. Затова в Националната стратегия е заложено допълнителното повишаване на ефективността на производството и стабилизирането на цените на производителите. Трябва да се отчете и тенденцията за увеличение на цените на енергията в световен мащаб. Това може да се компенсира от нарастването на цените на самите хранителни продукти, в средносрочен план. До голяма степен резервите за повишаване на ефективността са в съпровождащите производството дейности - групирането на снабдяването със суровини и материали дава допълнителни възможности за отстъпки в цените, подобряване на маркетинга, планиране на производството, подобряване на логистиката, подобряване условията за първична обработка и съхранение и др.

Очакванията са: повишаването на ефективността на организациите на производители, чрез оптимизиране на разходите и стабилизиране на цените, да съдейства за преодоляване на негативните процеси, породени от изострянето на международната конкуренция.

За прилагане на тази специфична цел служат особено:

- Дейности за повишаване на ефективността на ОП.

7.3.6 Насърчаване на знанията и подобряване на човешкия потенциал

Използването на съвременна техника и технология изисква придобиването на голям обем специфични знания и по-нататъшната им трансформация в умения и навици. Повишаването на ефективността, продуктивността, а оттам и на конкурентноспособността е неразривно свързано с повишаване на знанията и компетентността на производителя. Разбира се, в основните операции в земеделието има много рутинни дейности, но всяка година изискванията нарастват и производителите трябва да правят промени в агротехниката, сортовия състав и др. Те трябва да умеят да се приспособят към тези изисквания. Това означава, проучване на чужд опит, създаване на база данни от опита на членовете, съобразно с техните конкретни особености. Организирането на обучителни семинари, предоставянето на консултантски и информационни услуги, както и подборът на специализирани прояви и представяния на нови знания от сферата на интересите на членовете, е важна част от дейността на организацията на производителите. Затова в Националната стратегия е заложено, допълнително повишаване на знанията и компетентността на членовете на ОП.

За прилагане на тази специфична цел служат особено следните дейности:

- Дейности за повишаване на квалификацията и консултиране.

7.3.7 Развитие на техническото изпълнение и насърчаване на иновациите

В SWOT анализа се отчете една от слабостите на българското

земеделие - недобрата връзка между наука и производство. Способността на организациите на производителите да идентифицират тенденциите в развитието си и да партнират на научните звена при разработването на научни проекти, насочени към разработването на изследователски проекти в областта на стратегическото планиране и развитие и иновациите, и тяхната практическа реализация. Техническото оборудване, придобиването на знания, разгръщането на иновативния потенциал на организациите на производителите са основните опорни точки на повишената конкурентноспособност и важни фактори за успех на организациите. Очаква се повишена активност в областта на развитието на техническото изпълнение и насърчаване на иновациите за подобряване на конкурентноспособността на организациите на производители.

За прилагане на тази специфична цел служат особено следните дейности:

-Изследователски и опитни проекти

7.3.8 Насърчаване на прилагането на методи на производство, опазващи околната среда, включително биологично земеделие

Съгласно 103в, параграф 4 от Регламент (ЕО) 1234/2007 националната рамка за опазване на околната среда ще се разработва най-късно до 01.01.2011г.

7.4 Вътрешна обвързаност на Националната стратегия:

Общите цели на стратегията се осъществяват и допълват чрез специфичните цели и се влияят и повишават в голяма степен взаимно. Организациите на производителите изготвят в рамките на тази

Национална стратегия своите оперативни програми, в сечението между пазарната ориентация, атрактивността за производителите и обществените очаквания за екологосъобразно и безопасно производство.

Концентрацията на предлагането, подобряването на пазарната ориентация и поддържането на качеството, както и повишаването на ефикасността допринасят за подобряване на конкурентноспособността на организациите на производителите и с това засилват индиректно и атрактивността за членството за производителите. Същевременно увеличаването на влиянието на организациите на производителите чрез стабилизиране на производството, подобряването на мениджмънта и идентификация на производителите с техните организации, допринася за подобряване на конкурентноспособността. Насърчаването на знанията, подобряването на човешкия потенциал и иновативната способност е централно за развитието на пазарни стратегии и концепции и допринася за трайния успех на организациите на производителите. Съобразявайки се с обществените очаквания за безопасно и екологосъобразно производство, включително биологичното производство, се предлага едновременно както изходни точки за организациите на производителите за стратегическо планиране и специализация, така и засилване на тяхната конкурентна позиция.

7.5 Допълняемост и разграничение на Националната стратегия с мерките, финансирани по Втори стълб на ОСП

Допълняемост с мерките, финансирани по други инструменти на Общата селскостопанска политика, Кохезионната политика и

Европейския фонд за рибарство на Програмата за развитие на селските райони (ПРСР), разработена съгласно принципите и процедурите на Регламент на Съвета (ЕС) 1698/2005 за подкрепа на развитието на селските райони и финансирана чрез Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, се посочва допълняемостта и разграничението с мерките, финансирани по схемите за подкрепа по Първи стълб на ОСП, в секторите, включени в Анекс I на Регламент на Комисията 1974/2006г., включително за сектор „Плодове и зеленчуци” - чл.103а(1) и чл.103г от Регламент (ЕО)1234/2007.

Допълняемостта се изразява в записаното правило в Програмата за развитие на селските райони (ПРСР), че организациите на производители на плодове и зеленчуци няма да бъдат подпомагани по Програмата за развитие на селските райони за дейности, включени за подкрепа в техните Оперативни програми, изготвени съгласно чл. 60 от Регламент (ЕС) 1580/2007. Правилото важи за мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” и мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти”.

Разграничението се изразява в записаното правило в ПРСР, че организациите на производители на плодове и зеленчуци няма да бъдат допустими за подкрепа по мярка 142 „Създаване на организации на производители” по ПРСР.

По предприсъединителната програма САПАРД по мярка 5.1 „Създаване на организации на производители” две признати организации на производители на плодове и зеленчуци (1 за плодове и 1 за зеленчуци) са одобрени за финансово подпомагане.

Тъй като одобрението за финансово подпомагане се извършва на база разработени оперативни програми от организациите на

производители на плодове и зеленчуци от Разплащателната агенция, където се съхраняват копия от тях, то в правомощията на Разплащателната агенция е да извършва кръстосани проверки с цел предотвратяване на дублирано финансиране между ПРСР и Схемата за подкрепа в сектор „Плодове и зеленчуци”. За тази цел Разплащателната агенция ще въведе специална вътрешна процедура за кръстосани проверки. Всеки инвестиционен проект по ПРСР, който потенциално попада в обхвата на Схемите за подкрепа по Първи стълб, ще бъде проверяван преди одобрението му за евентуално двойно финансиране.

8. Определяне на компетентни и отговорни органи

Управлението, мониторингът и оценката на Националната стратегия се осъществява от **Комисия за управление, мониторинг и оценка на Националната стратегия за устойчиви оперативни програми за организации на производители на плодове и зеленчуци в Република България**, одобрена със заповед на министъра на земеделието и храните. Комисията включва представители на Министерството на земеделието и храните и Разплащателна агенция.

9. Описание на системите за мониторинг и оценка

Тези системи се изграждат въз основа на общ списък с показатели за постигнатите резултати, посочени в Приложение XIV от Регламент 1580/2007.

9.1 Оценяване на оперативните програми и задължение за докладване на организациите на производители

Оперативните програми подлежат на мониторинг и оценка с цел да се оцени постигнатият напредък към осъществяването на целите,

определени в оперативните програми, както и ефикасността и ефективността във връзка с тези цели.

Напредъкът, ефикасността и ефективността на оперативните програми се оценяват посредством общ набор от показатели за постигнатите резултати, посочен в приложение XIV от Регламент 1580/2007, спрямо изходното положение, както и показатели за финансовото изпълнение, осъществените дейности и въздействието на изпълнените оперативни програми.

Организациите на производители осигуряват мониторинга и оценката на своите оперативни програми, чрез използване на съответни показатели от общия набор от показатели за постигнатите резултати, посочени в Приложение XIV от Регламент 1580/2007. За тази цел те изготвят система за събиране, регистриране и поддържане на информацията, полезна за съчетаването на тези показатели.

Мониторингът е насочен към оценяване на постигнатия напредък към специфичните цели, които са били определени за оперативната програма. Той се извършва чрез финансови показатели и показатели за продуктивността и резултатите. Резултатите от извършения мониторинг са насочени към:

- проверката на качеството на изпълнението на програмата;
- идентифицирането на необходимостта от корекции или преглед на оперативната програма, насочени към постигането на целите, определени за програмата, или за подобряването на управлението на програмата, включително финансовото управление;
- приноса за изпълнението на изискванията за докладването, относно изпълнението на оперативната програма.

Оценката се изготвя под формата на отделен средносрочен отчет за оценка. Средносрочната оценка, която може да бъде извършена с помощта на специализиран контролен орган, е насочена към разглеждането на степента на използването на финансовите ресурси, ефикасността и ефективността на оперативната програма, и оценяването на постигнатия напредък във връзка с цялостните цели на програмата. За тази цел се използват общите базови показатели, показателите, свързани с резултатите и където е уместно - въздействията. Когато е уместно средносрочната оценка включва качествена оценка на резултатите и на въздействието на екологичните действия, насочени към:

- предотвратяване на ерозията на почвата;
- намаляване на използването (по-добра употреба на препарати за растителна защита);
- защита на местообитанията и на биоразнообразието;
- съхраняване на ландшафта.

Средносрочната оценка се извършва по време на изпълнението на оперативната програма, в такъв срок, че да даде възможност резултатите от оценката да бъдат взети предвид при подготовката на следващата оперативна програма.

За последната година на изпълнение на оперативната програма се изготвя отчет от окончателната оценка на оперативната програма. Окончателният отчет показва до каква степен са изпълнени целите, преследвани от програмата, обяснява промените в действията и/или методите и посочва факторите, които са допринесли за успеха или провала на изпълнението на програмата, които са били или ще бъдат взети под внимание при изготвянето на следващи оперативни

програми, или при изменението на съществуващите оперативни програми.

Резултатите от извършения мониторинг се използват за:

- подобряване на качеството на оперативните програми, управлявани от организацията на производители;
- идентифицирането на всякаква нужда за съществена промяна на оперативната програма;
- принос за изпълнението на изискванията за докладване относно изпълнението на оперативните програми;
- изваждането на поуки, полезни за подобряването на качеството, ефикасността и ефективността на бъдещите оперативни програми, управлявани от организациите на производители.

Информацията относно резултатите от дейността по мониторинг, отчетът от средносрочната оценка и отчетът от окончателна оценка за изпълнението на оперативната програма за предходната година, се изпращат от организациите на производители до председателя на Комисията за управление, мониторинг и оценка на Националната стратегия за устойчиви оперативни програми за пазара на плодове и зеленчуци в срок до края на м.февруари, на следващата година.

9.2 Мониторинг и оценяване на Националната стратегия

Националната стратегия за устойчиви оперативни програми подлежи на мониторинг и оценка с цел да се оцени постигнатият напредък към осъществяването на целите, определени в оперативните програми, както и ефикасността и ефективността във връзка с тези цели.

Напредъкът, ефикасността и ефективността на Националната стратегия се оценяват посредством общ набор от показатели за постигнатите резултати, посочен в приложение XIV от Регламент 1580/2007, спрямо изходното положение, както и показатели за финансовото изпълнение, осъществените дейности и въздействието на изпълнените оперативни програми.

Мониторингът е текущ и насочен към оценяване на постигнатия напредък към цели, определени за оперативните програми. Той се извършва чрез финансови показатели и показатели за продуктивността и резултатите. За тази цел се използва информацията, предоставена в годишния доклад за напредък, предаден от организацията на производители относно мониторинга на техните оперативни програми.

Резултатите от извършения мониторинг се използват за:

- проверка на качеството на изпълнение на оперативните програми;
- идентифициране на необходимостта от корекции или преглед на Националната стратегия, насочени към постигане на целите, определени за стратегията, или за подобряване на управлението на стратегията, включително финансовото управление на оперативните програми;
- принос към изпълнението на изискванията за докладване относно изпълнението на Националната стратегия.

Оценката е насочена към оценяване на постигнатия напредък за осъществяване на цялостните цели на стратегията. Тя се извършва чрез базовите показатели, показателите за резултати и където е уместно, показателите за въздействие. За тази цел се използват резултатите от мониторинга и средносрочната оценка на оперативните програми,

както е посочено в годишните доклади за напредък, предадени от организациите на производители.

Резултатите от извършената оценка се използват за:

- подобряване качеството на стратегията;
- идентифицирането на всякаква нужда за съществена промяна на стратегията;
- принос към изпълнението на изискванията за докладване относно изпълнението на Националната стратегия.

Управлението, мониторингът, и оценката на Националната стратегия се осъществява от **Комисия за управление, мониторинг и оценка на Националната стратегия за устойчиви оперативни програми за организации на производители на плодове и зеленчуци**, одобрена със заповед на министъра на земеделието и храните. Комисията включва представители на Министерството на земеделието и храните и Разплащателна агенция.

Комисията заседава минимум два пъти годишно - през м.март и м.април, освен ако не е необходимо да се обсъдят спешни въпроси.

През м.март и м.април Комисията разглежда представените годишни отчети от организациите на производители относно мониторинга на техните оперативни програми, представените отчети от средносрочна оценка и отчети от окончателна оценка на оперативните програми от организациите на производители и изготвя доклад, който се представя за одобрение от министъра на земеделието и храните.

През 2012г. Комисията изготвя специален отчет за оценка на Националната стратегия. Отчетът разглежда степента на използване на финансовите ресурси, ефикасността и ефективността на изпълнение на оперативните програми и оценява ефектите и въздействието на тези

програми във връзка с целите и заложените резултати, определени от стратегията, и където е уместно, други цели, определени в член 103в, параграф 1 от Регламент (ЕО) 1234/2007. Отчетът за оценка има за цел да се извадят полезни поуки за подобряване на качеството на бъдещите Национални стратегии и по-специално да се идентифицират възможните недостатъци при определянето на целите, заложените резултати и мерките, отговарящи на условията за подпомагане или нуждите за определяне на нови инструменти.

При необходимост от промени Комисията представя на министъра на земеделието и храните за одобрение мотивирано предложение за изменение на Националната стратегия.

Комисията изготвя кратко описание на напредъка, постигнат при изпълнението на оперативните програми, разпределено по мерки, както е посочено в член 21, параграф 1, буква е) на Регламент (ЕО) № 1580/2007. Описанието се основава на финансови показатели и общите показатели за осъществени дейности и резултати, и обобщава информацията, предоставена в годишните доклади за напредъка, предадени от организациите на производители във връзка с оперативните програми. Комисията изготвя обобщение на резултатите от средносрочните оценки на оперативните програми, представени от организациите на производители, в това число, когато е уместно, качествените оценки на резултатите и въздействието на екологичните действия, целящи предотвратяване на ерозията на почвата, намаляване на използването (по-добра употреба на препарати за растителна защита), защита на местообитанията и на биоразнообразието или съхраняване на ландшафта. Комисията изготвя обобщение на основните проблеми, които са възникнали по време на изпълнението на

Националната стратегия и управлението ѝ, и всякакви предприети мерки, включително ако е уместно, посочване дали Националната стратегия е била актуализирана и причината за актуализацията. Тази информация се включва в годишния отчет по Приложение XIII от Регламент (ЕО) 1580/2007.

10. Оперативни програми, дейности и показатели за изпълнение

10.1 Указания за всички или определени видове дейности

Съгласно чл. 61, ал. 1 на Регламент (ЕО) № 1580/2007, признатите ОП разработват своите оперативни програми изградените върху Националната стратегия, при съблюдаване на тяхното първоначално състояние.

Дейности в рамките на оперативните програми могат да бъдат финансирани само, когато те съдействат за постигане на целите на организацията. В оперативните програми организациите на производителите обясняват как избраните дейности съдействат за постигане на избраните специфични цели. При това трябва ясно да се посочи способността на организациите на производителите за развитие и да се изяснят взаимодействията с други дейности. Организацията на производителите излага икономическите ползи, вкл. План за финансиране на оперативната програма.

За да се гарантира уравновесеността на оперативните програми, трябва да се имат предвид следните указания:

- Всички заложиени специфични цели от организациите на производителите трябва да са обосновани чрез една или повече дейности.

- Всички оперативни програми трябва да съдържат дейности от област опазване на околната среда и най-малко две други области.
- Дейности на мениджмънта на опаковките (за еднократна и многократна употреба) могат да възлизат общо максимум на 20% от оперативния фонд на организацията на производители.
- Освен дейности за мениджмънт на опаковките в оперативните програми трябва да се предприеме най-малко още една екологична дейност.
- Дейностите на кризисния мениджмънт не могат да възлизат на повече от 1/3 от разходите по оперативната програма.
- Някоя отделна дейност не може да възлиза на повече от 50% от оперативния фонд на организацията на производители, отнесено към целия период на изпълнение на оперативните програми.

Съгласно чл. 61, ал. 5 от Регламент (ЕО) № 1580/2007 субсидираните разходи в рамките на оперативните програми са ограничени до действително възникналите разходи. Диференцирано от това регламентът разрешава за опростената употреба при повтарящи се съпоставими дейности в определени случаи установяване на подходящи стандартни норми, без да се влиза в детайли. Установяват се предварително, въз основа на обективни критерии, като при това важат съответните разпоредби на общностното право на Съвета и Комисията.

10.2 Указания за прилагане на мерките за предотвратяване и управление на кризи

Предотвратяването и управлението на кризи е свързано с избягване на кризи и справяне с кризи на пазарите на плодове и зеленчуци. То е една от възможните цели на оперативните програми на организациите на производители. Мерките, които могат да бъдат прилагани за предотвратяване и управление на кризи са изброени в чл.103в, пар.2 на Регламент на Съвета № 1234/2007, като всяка държава членка може да предвиди една или повече от мерките да не се прилагат на нейна територия.

Оперативните програми могат да включват една или повече от следните мерки за предотвратяване и управление на кризи:

- изтегляне от пазара;
- рекламиране и комуникация;
- мерки за обучение;
- застраховане на реколтата.

Мярката бране на плодове и зеленчуци, докато са още зелени, или небране няма да бъде прилагана на територията на страната. Причина за неприлагането на тази мярка е, че общественото мнение в страната трудно ще приеме произведените плодове и зеленчуци да не бъдат използвани по предназначение. Няма да бъде прилагана и мярката подкрепа за административните разходи по създаване на взаимоспомагателни фондове. С оглед на размера на организациите на производители в страната и на ограничения обхват на разходите, които могат да се финансират чрез нея, тя няма да намери приложение в страната.

Мерките за предотвратяване и управление на кризи могат да бъдат финансирани и със заеми при търговски условия. В този случай изплащането на главниците и лихвите по тези заеми може да бъде

включено в оперативната програма. Всяко конкретно действие по предотвратяването и управлението на кризи се финансира или чрез заем, или пряко, но не и по двата начина едновременно.

10.2.1 Критерии за субсидиране на изтегляне от пазара

- На изтегляне от пазара подлежат продуктите включени в Приложение X на Регламент на Комисията № 1580/2007, както и продуктите включени в Приложение № 3 на тази Стратегия.
- Размерът на подпомагане за всеки продукт не надвишава определеният в Приложение X на Регламент на Комисията № 1580/2007 или включени в Приложение № 3 на тази Стратегия.
- Предварителна нотификация на всяка операция по изтегляне на продукти от пазара. Организацията на производители са длъжни да уведомят Разплащателната агенция за вида, количеството и качеството на изтеглените пресни плодове и зеленчуци, тяхното предназначение и мястото, на което се осъществява изтеглянето от пазара. Срокът на уведомлението е три дни преди всяка операция по изтегляне.
- Изтеглените от пазара продукти не надхвърлят 5 % от обема на предлаганата на пазара продукция на всяка организация на производители и след изтеглянето са реализирани чрез безплатно разпределяне.
- Изтеглените от пазара продукти са безплатно разпределени за благотворителни организации, училища, детски градини и лечебни заведения.

10.2.2 Критерии за субсидиране на рекламиране и комуникация

- Оперативните програми включват дейности по предоставяне на информация за или насърчаване разпространението на плодове и зеленчуци и/или методите за тяхното производство. Дейностите не трябва да са насочени към представянето на определени търговски наименования.
- Дейностите по рекламиране и комуникация могат да се извършват в страната, в други държави - членки на ЕС, както и в трети страни.
- Рекламирането и комуникациите трябва да включват послания до потребителите или до други целеви групи, свързани с качествата и/или характеристиките на представяните продукти. Когато включват позоваване на здравните последици от потреблението на съответните продукти трябва да се основават на общоприети научни данни.

10.2.3 Критерии за субсидиране на мерки за обучение

- Допустимите дейности за обучение са курсове и информационни дейности, насочени към разпространение на знания и усъвършенстване на уменията.
- Не са допустими курсове и информационни дейности, които са част от редовни програми или системи за обучение по земеделие или не са свързани със земеделието.
- Курсовете трябва да бъдат с минимална продължителност 30 часа и да включват най - малко 7 производители, членуващи в организацията на производители или в дружество - член на организацията на производители. Във всеки курс трябва да бъде предвидено провеждане на практическо обучение от най-малко

10 % от общия брой на часовете.

- Информационните дейности трябва да са с продължителност от 6 до 18 часа и могат да бъдат семинари, информационни сесии или работни срещи. Те да включват най - малко 10 производители, членуващи в организацията на производители или в дружество - член на организацията на производители. Информационните дейности могат да се допълват с изготвяне и разпространение на брошури.
- За всеки курс или информационна дейност трябва да се обоснове тема и да се представи учебна програма.

10.2.4 Критерии за субсидиране на застраховане на реколтата

- Субсидира се процент от застрахователните премии, заплащани от членовете на организацията на производители, както е определено в чл. 90 от Регламент на Комисията 1580/2007.
- Мерките за застраховане на реколтата не трябва да са обвързани с условие за сключване на застрахователния договор с определено застрахователно дружество.
- Мерките за застраховане на реколтата не трябва да бъдат ограничени до застрахователните покрития, предоставяни от едно застрахователно дружество или група дружества.
- Със средства по оперативна програма не се субсидират застрахователни премии, които са субсидирани по друга схема за подпомагане със средства от ЕС или под формата на държавна помощ.

10.3 Специфични указания за видовете дейности

Инвестиционни имуществва могат да се доставят както чрез инвестиция, така и чрез лизинг, аренда и наем.

10.3.1 Критерии за субсидиране за инвестиции

- Инвестиции за модернизация са допустими само, когато ново придобитото или произведеното имущество, поради своето техническо превъзходство или рационален начин на работа има коренно различно значение за организацията на производителите в сравнение с подлежащото на подмяна имущество.
- Финансирането се извършва при запазване на правото за отказ в случай, че финансираните сгради и строителни съоръжения в рамките на 12 - годишен период от завършването и/или многогодишни култури в рамките на 8- годишен период от засаждането и/или технически съоръжения, машини и уреди в рамките на 5 - годишен период от доставката, с изключение на софтуер и хардуер в рамките на 3 - годишен период от доставката, са продадени, отдадени под аренда, спрени от експлоатация или не се използват съгласно условията за субсидиране.

10.3.2 Критерии за субсидиране за лизинг

Лизинг на нови машини или инсталации, вкл. софтуер за компютри е възможен до общоприетата пазарна стойност на имуществото. Други, свързани с договора за лизинг разходи, като напр. разлика между приходите и разходите на предоставящия лизинг, лихвени разходи за рефинансиране, общи разходи и застраховки не са признати

допълнителни разходи (чл. 55 ал. 1 т. 1 буква б от Регламент (ЕО) №. 1974/2006).

10.3.3 Допълнителни критерии за субсидиране за инвестиции на отделни предприятия на членове

- При инвестиции или други дейности на предприятия на членове трябва да се направи изложение, какви цели се преследват за цялата организация на производителите и как и в какъв размер дейностите допринасят за постигането на тези цели.
- Организацията на производители трябва да е собственик на инвестицията или да се гарантира чрез разрешителни и експлоатационни договори, че организацията в случай на напускане на някой член отново изземва инвестицията или нейната остатъчна стойност.
- Инвестиции на отделни предприятия, които са необходими за изпълнение на задачи, произтичащи от пазарните отношения на едно селскостопанско предприятие, не се финансират от организацията на производителите. Това са всички дейности, които се извършват обикновено при засяване, грижи и беритба на културите. Тук изключение правят специалните машини в сектора.

10.3.4 Критерии за субсидиране за участия и презентации на панаири, конференции и изложби

- План сметка на цялостното финансиране, вкл. разходи за възможни външни разходи.

- Разходи за споделени продукти като рекламни статии или напитки общо пресметнато максимум 10% от общия бюджет за участие в панаира.
- Пътните разходи трябва да са само във връзка с посещението на панаира.
- Без финансиране на разходи за персонал, когато организацията има собствен такъв.
- Проектно-доклад за необходимостта от участие в провеждането на съответното мероприятие и отчет за постигнатите резултати.

10.3.5 Критерии за субсидиране за насаждения с многогодишни култури

- При насаждения с многогодишни култури се финансират разходите за инвестиция, т.е. посадъчен материал, принадлежащото оборудване и капиталови разходи.
- При това се финансира само засаждането на парцели, но не и засаждането на отделни насаждения.

10.3.6 Критерии за субсидиране за разходи на персонал във връзка с мерки за подобряване или запазване на високо ниво на качеството или опазване на околната среда, както и за подобряване на нивото на маркетинг

- Ако се извършва работа от сътрудници или членове на организацията на производителите, трябва да се документира работното време. Независимо от това, дали работата е извършена със собствен труд или от трето лице, тя трябва да е извършена от квалифицирана работна сила.

Следното описание на възможните дейности представлява неокончателна листа.

Дейности за планиране на производството

Покупка на съоръжения и инсталации

Могат да бъдат финансирани:

— Инвестиции за подпомагане на продиктувана от търсенето продукция, напр.:

- Изграждане и оборудване на оранжерии
- Нови насаждения с многогодишни култури за приспособяване на сортове и за разширяване на производството
- Инсталации за използване на отпадъчна топлина за ранно производство на специални култури (напр. аспержи и ягоди)
- Инсталиране на покриваци с фолио, фолио-тунелни и др системи на полето (без материали за ежедневно потребление, т.е. фолия за еднократна употреба и др.)

— Инвестиции за финансиране на продиктувана от търсенето първична обработка на продуктите, напр.:

- Покупка на специфични производствени инсталации за измиване, сортиране, първична обработка и опаковане
- Покупка на претеглящи и етикетиращи машини
- Покупка на комбинирани машини за прибиране на реколтата, сортиране и опаковане
- Инсталации за първична обработка на продукти

- Покупка и въвеждане в експлоатация компютърни системи за планиране на производството (прогнози за реколта и пазарно търсене)

Дейностите за създаване на производство, продиктувано от пазарното търсене, служат като инструменти за управление на обхвата на продукцията, както и за регулиране на вида на произвежданите продукти. Дейностите за продиктувана от пазарното търсене първична обработка на произвежданите продукти представляват форма на вертикална интеграция и имат ясни финансови и времеви предимства, а с това и шансове за оптимизиране на създаващата стойност верига.

Дейности за подобряване и запазване на качеството на продукта

Покупка на съоръжения и инсталации

Могат да бъдат финансирани:

— Инвестиции за защита на качеството по време на производството, напр.:

- Изграждане на системи за защита от градушки и навеси
- Ново строителство на водно-ефективни системи за напояване (за полето/оранжерията)

— Инвестиции за подобряване и запазване на качеството при първична обработка, складиране и транспорт, напр.:

- Ново строителство на темперирани складове
- Подобряване на наличната складова техника (напр. компютърно поддържана и др. техника)
- Допълнително оборудване на МПС за хладилен транспорт
- Покупка на продуктово специфични и запазващи качеството инсталации за първична обработка (използване на предохладяне с ледена вода при чувствителни в

транспортно отношение плодове и зеленчуци, ледогенератори за опаковане в лед)

- Оборудване за използване на системи за защита на качеството (оборудване на собствени пунктове за контрол на качеството, покупка на ИТ- системи за гарантиране на обратното проследяване)

Изискванията за качеството на произведените продукти са нараствали постоянно през последните години. Запазваща качеството манипулация на чувствителните продукти засяга особено областта за беритба и може да бъде чувствително подобрена чрез използване на специална техника за транспорт, складиране и дейности

Следните разходи могат да бъдат финансирани в рамките на използването на системи за защита на качеството:

- Използване на специално предвидения за общия фирмен мениджмънт на качеството персонал
- Разходи за сертифициране/одит на системите за управление на качеството

През последните години бяха разработени и въведени в практиката от държавни и частни институции, базирани в САЩ и Европа различни системи за защита на качеството в световен мащаб като напр.: „качество и сигурност” (QS), GlobalGAP и „международен стандарт на храните” (IFS), ISO 2200 и др. за селското стопанство и хранителната индустрия.

Дейности за подобряване на маркетинга

Покупка на съоръжения и инсталации

Могат да бъдат финансирани:

— Инвестиции за създаване на необходимата инфраструктура и необходими логистични изисквания, напр.:

- Изграждане или закупуване на недвижими имоти за маркетинг
- Подобряване, респ. изграждане на пътища и рампи
- Закупуване на подходящи МПС за вътрешно-ведомствен транспорт (електрокари, вилкови високоповдигачи и др.)

— Инвестиции за подобряване на организационната структура, напр.:

- Покупка и пускане в експлоатация на модерни информационни, комуникационни и стоково-икономически системи (вкл. необходимото обучение и консултиране)

Маркетингът на произведените в свързани предприятия продукти се счита като оригинална функция на организациите на производители. Затова производителността на една организация е решаващо зависима от преодоляването на тази задача и представлява освен това основа за атрактивността на тази форма на маркетинг на организациите за потенциални клиенти.

Други дейности

Могат да бъдат финансирани:

— Разходи за персонал в рамките на мениджмънта на веригите за доставка

— Дейности за подпомагане на мениджмънта и комуникация, особено

- Създаване и прилагане на концепции за маркетинг
- Създаване и прилагане на специални концепции за марките на организациите на производители (напр. регионални, за качество и др.)

- Създаване и разпространяване на рекламни материали и продуктова реклама за ЕО-продукти. По принцип печатането на опаковки се оценява като част от общите разходи за производство и затова не се субсидира. Все пак може да има финансиране, когато отпечатването служи изключително за подпомагане на маркетинга и е изрично необходимо в рамките на маркетинговите дейности.
- Създаване на интернет страници
- Участия и презентации на панаири, конференции и изложения
- Разработване специфично лого
- Наред със строителните, техническите и инфраструктурните предпоставки маркетингът на градинарски продукти е свързан много съществено с организационните условия.

Освен това в тази област се финансират дейности за практическо прилагане на специфични маркетингови концепции и стратегии.

Дейности за изследователски и опитни проекти

Покупка на съоръжения и инсталации

Могат да бъдат финансирани инвестиции, които са необходими за реализирането на специфични изследователски и опитни проекти (виж по-долу Други дейности)

Други дейности

Могат да бъдат финансирани изследователски и опитни проекти особено в следните области:

- Иновации на продукти и процеси
- Подобряване на складовите методи

— Иновации в производството, напр. опити при отглеждане и сортове, разработване на специални машини и уреди, изпитване и допускане на средства за растителна защита.

Извън това могат да се финансират разходите за кооперирането и координацията на изследователски и опитни проекти между повече организации на производителите.

От една страна изследователските и опитните проекти служат, за да може да се реагира предварително чрез целеви изследвания на пазара и анализи на тенденциите на пазарните развития и с това да се постигнат предимства пред конкуренцията. От друга страна е особено важно да се оптимизират съпътстващите производството области чрез целеви изследователски дейности. Това означава да се организират по-ефикасно ходовете чрез иновации на процесите, напр. в областта на опаковането да се подпомага маркетинга.

Дейности за повишаване на квалификацията и консултантската дейност

Могат да бъдат финансирани:

— повишаване на квалификацията и консултантска дейност на производството за подобряване на компетентността на производителите и за въвеждане на нови продукти/ методи. При това могат да бъдат финансирани и разходите за персонал на консултантите на организациите на производителите, ако те могат да се причислят към дейността.

— повишаване на квалификацията и консултантска дейност за засилване на компетентността на сътрудниците, особено в областта на стратегическото планиране и управление на фирмата.

Финансирането на висока компетентност на сътрудниците и целевото въвеждане на консултантски мерки образуват важна основа за производителността на членовете на организациите на производителите. При това е особено важно в бъдеще да се постигне освен оптимизиране на производството и оперативните процеси като цяло и повишаване на компетентността в областта на стратегическото фирмено развитие.

Дейности за превенция на кризите и кризисен мениджмънт

Могат да бъдат финансирани:

- Допълнителни дейности за подпомагане на мениджмънта и комуникацията
- Допълнителни дейности за обучение и повишаване на квалификацията
- Застраховки на реколтата за покриване на пазарни загуби на организациите на производители и / или техните членове, които са предизвикани от метеорологичните условия
- Дейности за изтегляне на продукцията

Превенцията на кризите и кризисният мениджмънт са насочени към това, да се избягват, съотв. преодоляват кризи на пазара за плодове и зеленчуци . Застраховките на реколтата могат да служат като мрежа за сигурност.

Дейностите за подпомагане на мениджмънта и комуникацията както и за обучение и повишаване на квалификацията при превенция на кризите и кризисен мениджмънт трябва да се извършват като допълнителни към предвидените вече дейности. Съдържанието на дейностите за обучение и повишаване на квалификацията трябва да

повишава компетентността на производителите от организациите на производители за превенция на кризите и кризисен мениджмънт.

Застраховки на реколтата могат да се финансират само, когато се организират с мениджмънт на организациите на производителите. Те се грижат застрахователните компании да бъдат избрани по конкурентноспособен принцип.

Дейности за опазване на околната среда

Тази точка се разработва в отделна национална рамка за мерки при опазване на околната среда и се съгласува самостоятелно с Европейската комисия. Националната рамка за Република България трябва да е разработена от България и одобрена от ЕК най-късно до 01.01. 2011г.

Други дейности

Покупка на съоръжения и инсталации

Могат да бъдат финансирани:

- Инвестиции за повишаване на ефикасността при първичната обработка и маркетинга на продуктите
- Закупуване на фирми и дялови участия от сектора за производство на плодове и зеленчуци за подпомагане на дружества и кооперации

При повишаващите се специфични инвестиционни изисквания въз основа на нарастващите очаквания за обслужване на потребителите е необходимо, фиксираните разходи да се задържат ниски чрез големи количества и високо натоварване, за да може да се действа и в бъдеще изгодно на пазара. В това отношение организациите на производителите са принудени да търсят и прилагат възможности в областта на кооперирането/сливанията/ в съюзи.

Други дейности

Могат да бъдат финансирани:

— Мерки за подобряване на мениджмънта на членството и стремеж за членство, особено:

- Достъп до информация за членове, вкл. информационни срещи и интранет приложения,
- Информация и реклама за потенциални членове

— Осъществими изследвания и разработки както и адвокатски и административни разходи за подготовка на дружества, кооперации и обединения на съществуващи организации на производители също така и с други сдружения, както и за подготовка за закупуване на фирми и дялови участия.

— Разходи на организациите за маркетинг

Като цяло бъдещето развитие на организациите на производителите в България ще бъде зависимо и от това, доколко ще е възможно да се засили позицията на предлагането и така да се подобри пазарната конюнктура.

Приложение № 1

Цели	Базови показатели, свързани с целите	
	Индикатори за въздействие	Индикатори за резултат (измерване)
Общи цели		
Подобряване на конкурентоспособността	Стойност на търгуваната продукция	Стойност на търгуваната продукция на организацията на производителите или на АОП (€)
Подобряване на привлекателността на членството в организацията на производители	Брой производители на плодове и зеленчуци, които са активни членове на съответната организация на производителите /АОП	Брой производители на плодове и зеленчуци, които са активни членове ¹ на съответната организация на производителите /АОП
	Брой производители на плодове и зеленчуци, които са активни членове на съответната организация на производителите /АОП	Обща площ за производство на плодове и зеленчуци, отглеждани от членове на организацията на производителите /АОП (ha)
Поддържане и опазване на околната среда	Брой производители на плодове и зеленчуци, които са активни членове на съответната организация на производителите /АОП	Брой производители на плодове и зеленчуци, които са активни членове ¹ на съответната ОП/АОП
	Обща площ за производство на плодове и зеленчуци, отглеждани от членове на организацията на производителите /АОП	Обща площ за производство на плодове и зеленчуци, отглеждани от членове на организацията на производителите /АОП (ha)
Специфични цели		
Насърчаване на концентрацията на предлагането	Обем на търгуваната продукция	Общ обем на търгуваната продукция (в тонове)
Насърчаването на пускането на пазара на продукти, произведени от членовете		Обем на търгуваната продукция, която отговаря на изискванията за "качество" на конкретна ² "схема за качество", по основни видове засегнати "схеми за качество" (в тонове)
Гарантиране, че производството се коригира според търсенето що се отнася до качеството и количеството		
Оптимизиране на производствените разходи	Цени на производството (€/kg)	Цена на производството (€/kg)
Увеличаване на търговската стойност на продуктите	Средна стойност на единица търгувана продукция	Стойност на търгуваната продукция/обем на търгуваната продукция (€/kg)

Стабилизиране на производствените цени	Колебания на пазарните цени	Обем на продукцията, търгувана на цени, пониски от 80 % от средните цени, получавани от организация на производителите /АОП (в тонове)
Насърчаване знанието и подобряване на човешкия потенциал	Брой хора, участвали в дейности за обучение	Брой хора, които са завършили дейност/програма за обучение през последните три години (брой)
	Брой стопанства, които използват консултантски услуги	Брой стопанства, членове на организация на производителите /АОП, които използват консултантски услуги (брой)
Развитие на техническото и икономическо изпълнение и насърчаване на иновациите	n.d.	
Специфични цели в областта на околната среда		
Допринасяне за защита на почвите	Площ под риск от ерозия на почвата с предприети мерки за борба с ерозията	Площ, на която се произвеждат плодове и зеленчуци под риск от ерозия на почвата (4) с осъществени мерки за борба с ерозията (ha)
Допринасяне за поддържането и подобряването на качеството на водата	Площ с намаляване на използването/по-добра употреба на торове	Площ, на която се произвеждат плодове и зеленчуци с намаляване на използването/по-добра употреба на торове (ha)
Допринасяне за устойчивото използване на водните ресурси	Площ с мерки за икономии на вода	Площ, на която се произвеждат плодове и зеленчуци с мерки за икономии на вода
Допринасяне за защитата на местообитанията и биоразнообразието	Биологично производство	Площ за биологично производство на плодове и/или зеленчуци (ha)
	Интегрирано производство	Площ за интегрирано производство на плодове и/или зеленчуци (ha)
	Други действия, допринасящи за защитата на местообитанията и биоразнообразието	Площ, засегната от други действия, допринасящи за защитата на местообитанията и биоразнообразието (ha)
Допринасяне за съхранение на ландшафта	n.d.	
Допринасяне за намаляване на изменението на климата - производство	Отопление на оранжерии — енергийна ефективност	Очаквано годишно потребление на енергия за отопление на оранжерии по вид енергиен източник (в тонове/литри/М3/Kwh за тон търгувана продукция)

Допринасяне за намаляване на изменението на климата — транспорт Допринасяне за поддържането и подобряването на качеството на въздуха — транспорт	Транспорт — енергийна ефективност	Очаквано годишно потребление на енергия за вътрешни транспортни цели ⁵ , по вид гориво (в литри/M3/Kwh за тон търгувана продукция) [20], по вид гориво (в литри/M3/Kwh за тон търгувана продукция)
Намаляване на обема на генерираните отпадъци	Обем на отпадъците (в тонове)	Развитие на обема на отпадъците (в тонове)

Бележки: В таблицата под “АОП” се разбира асоциация на организациите на производителите; под “ИЗП”, се отбелязва използваната земеделска площ.

¹ Активните членове са членовете, които предоставят продукти на ОП/АОП.

² Предвижда се изискванията за “качество” да се състоят от набор от подробно изложени задължения, които се отнасят до производствените методи а) спазването на които подлежи на проверка от независим орган, и б) които се изразяват в краен продукт, качеството на който i) значително надвишава обичайните търговски норми по отношение на общественото здраве, здравето на растенията или околната среда ii) отговаря на настоящи и предвижда пазарни възможности. Предлага се основните видове “схеми за качество” да обхващат следното: а) сертифицирано биологично производство; б) географските указания и защитените наименования за произход, в) сертифицирано интегрирано производство, г) частни сертифицирани схеми за качество на продуктите.

³ Изчислява се на годишна база и за основните продукти (по отношение на стойността на търгуваната продукция).

⁴ "Под риск от ерозия на почвата" означава площ с наклон по-голям от 10 %, без значение дали са предприети мерки за борба с ерозията (например почвена покривка, редуване на културите и т.н.). При наличие на съответната информация, държавата-членка може да използва следното определение вместо горното: "Под риск от ерозия на почвата" означава площ с предвиден риск от загуба на почва, превишаваща скоростта на природно почвообразуване, без значение дали са предприети мерки за борба с ерозията (например почвена покривка, редуване на културите и т.н.).

⁵ „Вътрешен транспорт” означава транспорт на продуктите от стопанството-член до организацията на производители/АОП, до която са доставени.

Приложение № 2

РЕШЕНИЯ И ПРИЕТИ РАЗПОРЕДБИ ОТ РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ПРИ ПРИЛАГАНЕТО НА РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1234/2007
И ДЯЛ III ОТ РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1580/2007
(чл. 57, § 1, ал.2 от Регламент (ЕО) № 1580/2007)

Изисквания на Регламент (ЕО) № 1234/2007 и Дял III от Регламент (ЕО) № 1580/2007	Действаща уредба	Национално решение
<p>Регламент (ЕО) № 1234/2007 <i>Член 125б</i></p> <p>Признаване</p> <p>1. Държавите-членки признават за организации на производители в сектор „Плодове и зеленчуци“ всички юридически лица или ясно обособени части от юридически лица, които подадат заявление за това, при условие че:</p> <p><i>Член 125д</i></p> <p>Групи производители в сектор „Плодове и зеленчуци“</p> <p>1. В държавите-членки, които се присъединиха към Европейския съюз на 1 май 2004 г. или след тази дата, или в най-отдалечените райони на Общността, както е посочено в член 299, параграф 2 от Договора, или на по-малките острови в Егейско море, както е посочено в член 1, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 1405/2006, групи производители могат да бъдат формирани като юридически лица или ясно обособени части от юридически лица по инициатива на земеделски стопани, които произвеждат един или повече от продуктите от сектор „Плодове и зеленчуци“ и/или от такива продукти, предназначени единствено за преработка, с</p>	<p>Наредба № 11 от 15.05.2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци и на техните асоциации и за условията и реда за одобряване и изменение на одобрените операционни програми</p> <p>Чл. 3. (1) Организация на производители на плодове и зеленчуци може да бъде кооперация, събирателно дружество или дружество с ограничена отговорност.</p> <p>(3) Асоциация на организации на производители по смисъла на Регламент на Комисията № 1432/2003 може да бъде събирателно дружество, дружество с ограничена отговорност или кооперативен съюз.</p> <p>Чл. 6. (1) Организация на производители на плодове и зеленчуци, която не отговаря на изискванията по чл. 5, ал. 1, т. 3 и 4, може да получи временно признаване за срок до 5 години като група производители.</p>	<p>Организациите на производители на плодове и зеленчуци и групите производители в България могат да бъдат създадени в три правно – организационни форми - като събирателно дружество или дружество с ограничена отговорност по Търговския закон или като кооперация по Закона за кооперациите. Допустимите юридически форми на организации на производители и групи производители произтичат от изискванията на чл.125б от Регламент № 1234/2007. Тези изисквания налагат редица персонални задължения на членовете към организацията на производители. Затова организационната форма трябва да бъде или персонално дружество, каквито по българското законодателство са събирателното дружество и кооперацията, или дружество допускащо наличието на персонални задължения на членовете му, каквото е дружеството с ограничена отговорност. Не са подходяща правна форма на организация на производители или на група производители класическите капиталови дружества като акционерното дружество и</p>

<p>оглед да бъдат признати за организации на производители. Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 21</i> Определения 2. Държавите-членки определят съответните юридически лица на своята територия за целите на член 3, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1182/2007, предвид техните правни и административни структури. Ако е уместно, те предвиждат и разпоредби за ясно определение на части от юридически лица за прилагането на тези членове.</p>		<p>командитното дружество с акции. Друго изискване към организационната форма, произтичащо от Регламент № 1234/2007, е равнопоставеност на членовете, което осигурява демократичност на взетите решения. Това изискване прави неподходящи правно – организационни форми командитното дружество и командитното дружество с акции. При тях управлението се извършва и решенията се взимат само от една част от съдружниците, а останалите съдружници имат само капиталово участие. В асоциациите на организации на производители членуват по принцип организации на производители, които са юридически лица. Съгласно българското законодателство в кооперация могат да членуват само физически лица. Затова асоциацията на организации на производители не може да бъде кооперация, но може да бъде кооперативен съюз, в който, съгласно Закона за кооперациите, членуват кооперации.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1234/2007 <i>Член 125б</i> Признаване 1. Държавите-членки признават за организации на производители в сектор „Плодове и зеленчуци“ всички юридически лица или ясно обособени части от юридически лица, които подадат заявление за това, при условие че: б) имат минимален брой членове и обхващат минимален обем или стойност от пазарната продукция, които се определят от държавите-членки, и</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 5. (1) Организациите на производители на плодове и зеленчуци се признават, когато: 3. имат не по-малко от 7 членове; 4. членовете на организацията всяка година предлагат на пазара продукция на стойност не по-малко от левовата равностойност на 100 000 евро;</p>	<p>Минималният брой членове, за да бъде призната организацията на производители е 7. Определянето на този минимум произтича от практиката по създаването на организации на производители на плодове и зеленчуци. Най-често организациите на производители се създават под формата на кооперации. А съгласно Законът за кооперациите минималният брой членове на кооперацията в България, трябва да бъде 7. България е определила</p>

<p>представят съответните доказателства за това; Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 23</i> Минимален брой членове При определянето на минимален брой членове от организациите на производители съгласно член 4, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕО) № 1182/2007, държавите-членки предвиждат, когато един заявител за признаване е изцяло или частично съставен от членове, които сами по себе си представляват юридически лица или ясно определени части на юридически лица, съставени от производители, минималният брой производители може да се изчислява въз основа на броя асоциирани производители във всяко едно от юридическите лица или ясно определените части на юридически лица.</p>		<p>минимална стойност на предлаганата на пазара продукция, за да бъде призната организацията на производители на плодове и зеленчуци, и тя е не по-малко от левовата равностойност на 100 000 евро. Тази минимална граница е гаранция за тяхната жизнеспособност и способност да изпълняват оперативни програми. Въвеждането на по-висока граница ще затрудни създаването на организации на производители в страната, създадените до сега организации са малки и с малък годишен оборот. Предстои въвеждане в националното законодателство на изискването на чл.23 от Регламент (ЕО) № 1580/2007.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 24</i> Минимална продължителност на членството 2. Отказът от членство се изпраща на организацията на производители в писмена форма. Държавите-членки определят сроковете за изпращане на предизвестие, които не превишават шест месеца, както и датите, на които отказът влиза в сила.</p>		<p>България ще прилага максималният срок за изпращане на предизвестие при прекратяване на членство в организация на производители – шест месеца. Това решение съответства на възприетата юридическа практика в страната. То ще даде възможност на създадените в България организации на производители, които още не са натрупали организационен опит, да реагират адекватно при напускане на техни членове. Сроктът на предизвестията започва да тече от датата, на която е депозирано в администрацията на дружеството. Решението ще бъде отразено в законодателството на</p>

<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 31</i> Сливане на организации на производители 2. Чрез дерогация от параграф 1 държавите-членки могат да разрешат на организации на производители, които отправят искане за това, при наличието на надлежно обосновани причини, да изпълняват отделни оперативни програми паралелно до завършването на тези програми.</p>		<p>страната. България няма да се възползва от опцията на чл. 31, § 2 от Регламент (ЕО) № 1580/2007. Броят на признатите организации на производители в страната е малък, още по-малък е броят на подадените оперативни програми. Затова вероятността да се достигне до хипотезата уредена в чл. 31, § 2 е съвсем малка. Освен това контролът върху изпълнението на отделните оперативни програми ще бъде твърде сложен за прилагане.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 32</i> Членове, които не са производители 1. Държавите-членки могат да определят дали и при какви условия едно физическо или юридическо лице, което не е производител, може да бъде прието за член на организация на производители. 2. При определяне на условията, посочени в параграф 1, държавите-членки гарантират, по-специално, спазването на член 3, параграф 1, буква а) и параграф 4, буква в) от Регламент (ЕО) № 1182/2007. Държавите-членки могат да ограничат или забранят правото на тези лица да гласуват по решения относно оперативните фондове при спазване на условията, определени в параграф 2.</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 3. (2) В организациите на производители на плодове и зеленчуци могат да членуват и физически и юридически лица, които не са производители на плодове и зеленчуци, но тяхната дейност е свързана с основния предмет на дейност на организацията. Членовете, които не са производители на плодове и зеленчуци, нямат право: 1. на глас при вземане на решения, свързани с операционните програми на организацията; 2. да ползват средства от операционния фонд на организацията.</p>	<p>Българското законодателство разрешава в организациите на производители на плодове и зеленчуци да членуват физически и юридически лица, които не са производители на плодове и зеленчуци. Трябва обаче тяхната дейност да е свързана с основния предмет на дейност на организацията. Такива са физическите и юридически лица, които оказват различни услуги на организацията на производители (транспортни, информационни, маркетингови, агротехнически, по заготовката и др.). По принцип такава може да бъде и преработвателно предприятие. Предвидени са някои ограничения, по отношение на членовете, които не са производители на плодове и зеленчуци. Те нямат право на глас при вземане на решения, свързани с операционните програми на организацията и нямат право да ползват средства от нейния операционен фонд. Ще бъде добавен текст, който предвижда, че членовете,</p>

		които не са производители на плодове и зеленчуци, не се вземат предвид при критериите за признаване.
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 33</i> Демократична отчетност на организациите на производители Държавите-членки предприемат всички мерки, които считат за необходими, за да предотвратят злоупотреба свласт или влияние от страна на един или повече от членовете по отношение на управлението и дейността на организация на производители, които включват най-малко правото на глас.</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 3. (5) При вземане на решения в дружество по ал. 1 всеки член може да притежава не повече от 20 % от гласовете.</p>	<p>За предотвратяване на злоупотреби с власт или влияние от страна на един или повече от членовете при управлението и дейността на организация на производители, българското законодателство предвижда, че всеки член може да притежава не повече от 20 % от гласовете в дружеството. Това законодателно решение обаче демотивира големите производители да членуват в организации на производители. Резултатът е не само малкият брой признати организации на производители в страната, но и намаляване на тяхната икономическа мощ, а оттам и на техните пазарни позиции. Тази ситуация предизвиква дискусия за увеличаване на максималния процент гласове, които може да има отделният член в дружеството.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 36</i> Членове на асоциации на организации на производители, които не са организации на производителите 1. Държавите-членки могат да определят дали и при какви условия всяко физическо или юридическо лице, което не е призната организация на производители, може да бъде прието за член на асоциацията на организации на производители</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 3. (4) В асоциации на организации на производители на плодове и зеленчуци могат да членуват и юридически лица, които не са признати организации на производители на плодове и зеленчуци, при условията на чл. 9, ал. 3 от Регламент № 1432/2003.</p>	<p>Юридически лица, които не са признати организации на производители на плодове и зеленчуци могат да членуват в асоциации на организации на производители на плодове и зеленчуци, при следните условия: а) не се вземат предвид при критериите за признаване; б) не гласуват по решения, свързани с оперативни фондове; в) не се ползват пряко от мерките, финансирани от Общността.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 38</i> Представяне на планове за</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 6. (2) Временно признаване може да получи</p>	<p>Минималните критерии, на които трябва да отговаря групата производители за да</p>

<p>признаване</p> <p>2. Държавите-членки определят:</p> <p>а) минималните критерии, на които юридическото лице или ясно обособената част на юридическо лице трябва да отговаря, за да може да представи план за признаване;</p> <p>б) правилата за съставяне, съдържание и изпълнение на плановете за признаване;</p> <p>в) периода, по време на който на бивш член на организация на производители се забранява да се присъедини към група производители след като е напуснал организацията на производители, във връзка с продуктите, за които организацията на производители е била призната, и</p> <p>г) административните процедури за одобрението, контрола и изпълнението на плановете за признаване.</p>	<p>организация на производители, която има поне 4 членове и годишен оборот не по-малък от левовата равностойност на 50 000 евро.</p> <p>Чл. 7. (1) За получаване на временно признаване организацията представя план за изпълнение изискванията по чл. 5, ал. 1, т. 3 и 4 . Продължителността на плана е не повече от 5 години, а на отделните мерки в него - не повече от една година.</p> <p>(2) Планът по ал. 1 задължително включва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. продължителност и цели; 2. състояние на организацията - брой на членовете, производство, търговия и инфраструктура към момента на изготвянето му; 3. мерките за постигане на целите, посочени за всяка година, и необходимите средства за тяхното осъществяване. <p>(3) Министърът на земеделието и горите със заповед назначава комисия, която проверява представения план, включително чрез инспекция на място, относно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. точността на информацията, представена в него; 2. търговската и техническата обосновааност на предвидените мерки и финансовата обезпеченост на тяхното изпълнение. <p>(4) В тримесечен срок от представяне на плана комисията по ал. 3 дава становища по него, въз основа на което министърът на земеделието и горите със заповед:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. одобрява плана и признава групата производители; 	<p>представи план за признаване са:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. да има поне 4 членове; 2. да има годишен оборот не по-малък от левовата равностойност на 50 000 евро. <p>Правилата за съставяне, съдържание и изпълнение на плановете за признаване са уредени в чл.7, ал.1 и 2 от Наредба № 11 от 15.05.2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци и на техните асоциации и за условията и реда за одобряване и изменение на одобрените операционни програми, а административните процедури за одобрението, контрола и изпълнението на плановете за признаване са уредени в чл.7, ал.3, 4 и 6 от същата наредба.</p> <p>Периода, по време на който на бивш член на организация на производители се забранява да се присъедини към група производители, след като е напуснал организацията на производители е до 1 октомври на следващата календарна година. Обикновено чрез присъединяване на бивш член на организация на производители се цели групата производители да отговори на критериите за признаване като организация на производители. От друга страна 1 октомври е крайният срок за подаване на оперативни програми от признатите организации на производители. Правилото е създадено, за да се предотврати присъединяване на нов член, което има за</p>
---	--	--

	<p>2. променя плана, когато той не отговаря на изискванията по ал. 2 и/или ал. 3, т. 3 и признава групата производители;</p> <p>3. отказва временно признаване на организацията.</p> <p>(6) Министерството на земеделието и горите ежегодно проверява и оценява изпълнението на плана по ал. 2. След всяка година от изпълнението на плана групата производители е длъжна в четиримесечен срок да представи в Министерството на земеделието и горите счетоводен баланс за предходната година.</p>	<p>основна цел използване на средства на Европейския съюз чрез оперативна програма.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 41</i> Изпълнение на планове за признаване</p> <p>1. Планът за признаване се изпълнява на годишни сегменти с начало 1 януари. Държавите-членки могат да позволят на групите производители да разделят тези годишни сегменти на шестмесечни периоди.</p> <p>2. Държавите-членки определят условията, при които групи производители могат да поискат изменения в плановете по време на изпълнението им. Тези молби се придружават от всички необходими документи.</p>	<p>Наредба № 11 Чл.7.(7) Групите производители могат да искат изменение на одобрените планове по отношение на мерките и средствата по ал. 2, т. 3 за следващата година, ако предложените изменения съответстват на одобрените цели и продължителност на плана по ал. 2, т. 1. Предложените изменения на плановете се одобряват по реда на ал. 3 и 4.</p>	<p>България няма да се възползва от опцията, предвидена в чл.41, § 1 от Регламент (ЕО) № 1580/2007.</p> <p>Планирането на мерки, насочени към постигане на целите на плановете за признаване, за период по-кратък от една година, ще затрудни както групите производители, така и контролът върху изпълнението на плановете за признаване.</p> <p>Условията, при които групи производители могат да поискат изменения в плановете за признаване, по време на тяхното изпълнение са уредени в чл.7, ал.7 на Наредба № 11.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 47</i> Заявление за предоставяне на</p>		<p>България ще прилага максималният срок за изплащане на помощта – шест</p>

<p>помощ 3. Държавите-членки определят срока за изплащане на помощта, който в никакъв случай не е по-дълъг от шест месеца от получаване на заявлението.</p>		<p>месеца, с оглед на липсата на достатъчно опит на Разплащателната агенция на страната, по отношение на такива плащания.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 51</i> Последици от признаването 4. Държавите-членки определят срока, започващ да тече след изпълнението на плана за признаване, в рамките на който се изисква от групата производители да бъде призната като организация на производители. Този срок не може да превишава четири месеца.</p>		<p>България ще прилага максималният срок след изпълнението на плана за признаване, в рамките на който изисква от групата производители да бъде призната като организация на производители – четири месеца. Признатите групи производители на плодове и зеленчуци в страната имат малък опит в прилагането на изискванията на правото на Европейския съюз. Те срещат значителни затруднения при достигане на критериите за признаване като организации на производители.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 Стойност на търгуваната продукция <i>Член 52</i> Основа за изчисление 3. Държавите-членки могат да позволят на организациите на производители да включват стойността на вторичните продукти в стойността на търгуваната продукция. 6. Търгуваната продукция се фактурира франко организацията на производителите: в) без вътрешни транспортни разходи, когато разстоянието между пункта за централизирано събиране или опаковане на организацията на производители и пункта за дистрибуция на организацията на производители е значително.</p>		<p>България ще се възползва от опцията на чл. 52, § 3 от Регламент (ЕО) № 1580/2007. По този начин ще се повиши стойността на търгуваната продукция, а оттам и размера на подпомагането. Ще се предвиди задължение на организациите на производители да калкулират в цената на крайния продукт всички разходи на различни етапи на преработка, доставка и транспорт.</p>

<p>Държавите-членки предвиждат намаления, които да се прилагат на фактурираната стойност за продуктите, фактурирани на различни етапи на преработка, доставка или транспорт.</p>		
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 53</i> Референтен период 6. Държавите-членки вземат необходимите мерки, за да съберат информация за стойността на търгуваната продукция на организациите на производители, които не са представили оперативни програми.</p>		<p>В националното законодателство ще бъде предвидено задължение на всички признати организации на производители, в срок до 31 март на следващата календарна година, да подават в Разплащателната агенция информация за стойността на търгуваната продукция през годината. Тъй като такова задължение може да бъде създадено само със закон, нормата ще бъде включена в Закона за прилагане на Общите организации на пазара на Европейския съюз.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 56</i> Съобщаване на прогнозираната сума Организациите на производители съобщават прогнозираните суми за вноската на Общността, вноската на членовете ѝ и на самата организация на производители в оперативните фондове за следващата година на държавите-членки най-късно до 15 септември, заедно с оперативните програми или исканията за одобрение на техните изменения. Държавите-членки могат да определят по-късна дата от 15 септември.</p>		<p>Срокът, в който организациите на производители трябва да съобщават прогнозираните суми в оперативните фондове за следващата година, за България ще бъде 1 октомври. Той съвпада с определения в Наредба № 11 срок за представяне на оперативните програми от организациите на производители на плодове и зеленчуци. Организациите на производители ще бъдат задължени да съобщават прогнозните суми на Разплащателната агенция.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 59</i> Допълнителни правила на държавите-членки Държавите-членки могат да приемат правила за</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 20. (2) Организациите на производители могат да включват в операционните си програми дейностите и разходите, предвидени в</p>	<p>България няма да приема и въвежда допълнителни правила относно приемливостта на мерките, действията и разходите в оперативните програми.</p>

<p>допълнение на Регламент (ЕО) № 1182/2007 и на настоящия регламент относно приемливостта на мерките, действията и разходите в оперативните програми.</p>	<p>приложение I на Регламент № 1433/2003, както и дейности и разходи, свързани със:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. използване на възобновяеми енергийни източници и енергоспестяващи инвестиции; 2. закупуване, наемане и/или инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване за производство, заготовка, опаковане и съхранение на плодове и зеленчуци, необходими за постигане целите на операционната програма; 3. строителство и обновяване на сгради или други недвижими активи, използвани за постигане целите на операционната програма. <p>(3) В операционните програми задължително се включват дейности, насочени към опазване на околната среда и към насърчаване потреблението на плодове и зеленчуци от младите консуматори на национално или регионално ниво.</p> <p>(4) Забранява се включването в операционните програми на дейностите и разходите, предвидени в Приложение II на Регламент № 1433/2003, както и за придобиване на оборудване втора употреба.</p>	<p>Липсата на „позитивен списък” на мерките, действията и разходите допустими за подпомагане в Регламент № 1580/2007, прави излишна допълнителната национална правна уредба.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 61</i> Съдържание на оперативните програми и приемливи разходи Инвестиции или действия могат да се изпълняват в индивидуални стопанства на членове на организацията на производители, при условие че те допринасят за постигането на целите на оперативната програма. Ако членът напусне</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 24. Когато организация на производители в изпълнение на операционна програма направи инвестиция в стопанството на свой член и той напусне организацията преди изтичане на амортизационния срок на инвестицията и тя не може да бъде върната на организацията, е длъжен да й плати остатъчната стойност на инвестицията към датата на</p>	<p>Хипотезата на напускане на член на организация на производители, в чието индивидуално стопанство е направена инвестиция, част от оперативна програма, предвидена в чл.61, § 3, ал.2 на Регламент (ЕО) № 1580/2007, е уредена в чл.24 на Наредба № 11. Ако в посочената хипотеза амортизационният срок на направената инвестиция не е изтекъл, тя трябва да се върне</p>

<p>организацията на производители, държавите-членки гарантират, че инвестицията или остатъчната ѝ стойност се възстановява, освен ако държавата-членка не предвиди друго.</p> <p>5. Разходите в рамките на оперативните програми, които отговарят на условията за помощ, се ограничават до реално направените разходи. Все пак държавите-членки могат да установят вместо това стандартни фиксирани суми предварително и по надлежно оправдан начин в следните случаи:</p> <p>а) когато такива стандартни фиксирани суми са посочени в приложение VIII;</p> <p>б) за допълнителни външни транспортни разходи, сравнени с разходи за пътен превоз, които са направени при използване на железопътен и/или морски транспорт, като част от мярка за опазване на околната среда, и</p> <p>в) за допълнителни разходи и пропуснати ползи в резултат на екологични действия, изчислени в съответствие с член 53, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 1974/2006.</p> <p>Държавите-членки извършват преглед на такива суми на всеки пет години</p>	<p>напускане.</p>	<p>на организацията на производители. Когато това е невъзможно (обикновено поради факта, че инвестицията е недвижима вещ, която е част от индивидуалното стопанство на напусналия член), той е длъжен да заплати на организацията на производители остатъчната стойност на инвестицията към датата на напускане.</p> <p>България няма да се възползва от опцията, предвидена в чл.61, § 5 от Регламент № 1580/2007 и няма да определя предварително стандартни фиксирани суми за посочените там разходи.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 64</i> Срок за представяне Оперативните програми се представят за одобрение от организацията на</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 21. (1) Организацията на производители представят в Държавен фонд "Земеделие" - Разплащателна агенция, изготвените операционни</p>	<p>България се възползва от възможността за удължаване на срока за представяне на оперативни програми от организацията на производители след 15</p>

<p>производители от компетентните органи в държавата-членка, в която се намира седалището на организацията на производители, най-късно до 15 септември в годината, предшестваща тази, през която програмите трябва се изпълняват. Независимо от това държавите-членки могат да отложат тази дата.</p>	<p>програми най-късно до 1 октомври на годината, предшестваща тази, през която те ще се изпълняват.</p>	<p>септември. Крайната дата за представяне на оперативни програми в Разплащателната агенция на страната е 1 октомври. Основният аргумент за това решение е липсата на опит на българските организации на производители на плодове и зеленчуци при изготвянето и представянето за одобрение на оперативни програми. От друга страна Разплащателната агенция трябва да разполага с достатъчно време за прилагане на процедурите по одобряване на представените оперативни програми.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 66</i> Изменения на оперативните програми за следващи години 1. Организациите на производители могат да поискат изменения на оперативните програми, включително ако е необходимо удължаване на продължителността им до обща продължителност от пет години, най-късно до 15 септември, за да бъдат приложени от 1 януари следващата година. Въпреки това държавите-членки могат да отложат датата за представяне на искания.</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 21. (2) Организациите на производители могат да поискат изменения на оперативните програми по ал. 1 съгласно чл. 14 от Регламент № 1433/2003 най-късно до 15 октомври на годината, предшестваща тази, през която те ще се изпълняват.</p>	<p>България се възползва от възможността за удължаване на срока за искане на изменение на оперативните програми от организациите на производители след 15 септември. Крайната дата за представяне на искане за изменение на оперативните програми е 15 октомври. И тук аргумента за това решение е липсата на опит на българските организации на производители при прилагане на оперативни програми.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 67</i> Изменения на оперативни програми през текущата година 1. Държавите-членки могат да разрешат изменения на оперативни програми през текущата година при определени от тях условия.</p>	<p>Наредба № 11 Чл. 22. (1) По време на изпълнението на операционните програми организациите на производители могат да искат следните изменения в тях за съответната година: 1. частично изпълнение на операционната програма; 2. превишаване на годишните разходи до 20 % за отделните дейности, включени в</p>	<p>Българското законодателство допуска изменения на оперативни програми през текущата година с разрешение на Разплащателната агенция. Определени са условията, при които измененията се разрешават - частично изпълнение на програмата за съответната година, когато изменението изисква превишаване на годишните</p>

	<p>програмата, с изключение на разходите за изтегляне на плодове и зеленчуци от пазара;</p> <p>3. да включват веднъж годишно нови мерки в оперативната програма, като общите разходи за тези мерки не трябва да превишават 20 % от сумата, одобрена за годината.</p> <p>(3) Държавен фонд "Земеделие" - Разплащателна агенция, със заповед на изпълнителния директор разрешава или отказва измененията по ал. 1 и 2 въз основа на заявление от организацията на производители, към което се прилагат документи, показващи нуждата от тях. Държавен фонд "Земеделие" - Разплащателна агенция, уведомява организацията на производители за взетото решение в едномесечен срок от подаване на заявлението.</p> <p>(4) Държавен фонд "Земеделие" - Разплащателна агенция, със заповед на изпълнителния директор отказва измененията по ал. 1 и 2, когато не съответстват на целите на операцията програма или налагат увеличение на операцияния фонд с повече от 20 %.</p>	<p>разходи до 20 % за отделните дейности, включени в програмата и включване на нови мерки в оперативната програма, като общите разходи за тези мерки не трябва да превишават 20 % от сумата, одобрена за годината. Наредба № 11 урежда процедурата за разрешаване на исканите изменения от Разплащателната агенция.</p>
<p>3. Държавите-членки определят условията, при които оперативните програми могат да бъдат изменяни през текущата година без предварително одобрение от страна на компетентните национални органи. Тези изменения отговарят на условията за отпускане на помощ, само ако организацията на производители е уведомила незабавно компетентните органи.</p>		<p>България няма да допуска изменение на оперативните програми през текущата година без предварително одобрение от Разплащателната агенция.</p>

<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 72</i></p> <p>Авансови плащания</p> <p>1. Държавите-членки могат да разрешат на организациите на производители да подават заявления за авансови плащания на частта от помощта, съответстваща на предвидимите разходи, произтичащи от оперативната програма през три — или четиримесечния период, започващ от месеца, в който е подадено заявлението.</p> <p>2. Заявления за авансови плащания се подават по решение на държавата-членка на тримесечие — през януари, април, юли и октомври — или на четиримесечие — през януари, май и септември.</p> <p>Държавите-членки определят условия, гарантиращи, че финансовите вноски в оперативния фонд са събрани в съответствие с членове 54 и 55 от настоящия регламент, а сумите от предишните авансови плащания са били действително изразходвани.</p> <p>6. Държавите-членки определят минимална сума и срокове за авансовите плащания.</p>		<p>България няма да се възползва от възможността за даване на авансови плащания при изпълнение на оперативните програми, предвидена в чл.72 на Регламент № 1580/2007.</p> <p>Липсата на опит за прилагане на такива плащания и нуждата от внасяне на гаранции ще създадат проблеми, както за Разплащателната агенция, така и за организациите на производители.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 73</i></p> <p>Частични плащания</p> <p>Държавите-членки могат да разрешат на организации на производители да кандидатстват за изплащане на онази част от помощта, която съответства на разходите, направени в резултат на оперативната програма.</p> <p>Държавите-членки могат да</p>		<p>България ще разреши извършването на частични плащания по оперативните програми, за разходи, които вече са направени.</p> <p>Частични плащания могат да се правят два пъти в годината, за съответното шестмесечие.</p> <p>България няма да определя минимална сума за частични плащания, с оглед на различния размер на оперативните фондове на прилаганите в страната</p>

<p>определят минимална сума и срокове за частичните плащания.</p>		<p>оперативни програми.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 74</i> Избор на мерки за предотвратяване и управление на кризи Държавите-членки могат да предвидят една или повече от мерките, описани в член 9, параграф 2 от Регламент (ЕО) №1182/2007, да не се прилагат на тяхна територия.</p>		<p>България ще се възползва от възможността и ще предвиди някои от мерките за управление на кризи описани в член 103в, параграф 2 от Регламент (ЕО) №1234/2007, да не се прилагат на нейна територия.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 77</i> Стандарти за предлагане на пазара 2. Ако за даден продукт не съществуват стандарти за предлагане на пазара, изтеглените от пазара продукти трябва да отговарят на минималните изисквания, посочени в приложение IX. Държавите-членки могат да създадат допълнителни правила, допълващи тези минимални изисквания.</p>		<p>България няма да създава допълнителни правила, допълващи минималните изисквания предвидени в Приложение IX на Регламент № 1580/2007 Предвидените в регламента изисквания са достатъчни за целите на изтеглянето на продукти от пазара.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 79</i> Предварителна нотификация за операции по изтегляне на продукти от пазара 2. Държавите-членки определят подробни правила за организациите на производители що се отнася до нотификациите, посочени в параграф 1, по-специално по отношение на сроковете.</p>	<p>Закон за прилагане на Общите организации на пазарите на Европейския съюз Чл. 45. (1) Организациите на производители уведомяват писмено Разплащателната агенция за всяка операция по изтегляне на пресни плодове и зеленчуци от пазара в тридневен срок преди нейното извършване. (2) Уведомлението по ал. 1 съдържа вида, количеството и равнището на качество на изтеглените пресни плодове и зеленчуци, тяхното предназначение и мястото, на което се осъществява изтеглянето от пазара.</p>	<p>Нотификацията, която организациите на производители са длъжни да извършват при изтегляне на продукти от пазара е уредена в Закона за прилагане на Общите организации на пазарите на Европейския съюз. Организациите на производители са длъжни да уведомят Разплащателната агенция за вида, количеството и качеството на изтеглените пресни плодове и зеленчуци, тяхното предназначение и мястото, на което се осъществява изтеглянето от пазара. Срокът на уведомлението е определен на три дни преди всяка операция по изтегляне.</p>

<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 80</i></p> <p>Подпомагане</p> <p>1. Подпомагането, включващо както вноската на Общността, така и вноската на организацията на производители, за изтеглените от пазара количества е не по-голямо от размера, определен в приложение X за продуктите, посочени в това приложение.</p> <p>За други продукти държавите-членки определят максималните размери на подпомагането.</p>		<p>Изтеглянето от пазара е една от мерките за управление на кризи, които България ще прилага. Идентифицирани са продуктите липсващи в приложение X, които са значими за страната и на базата на средните производствени разходи са определени размерите на подпомагането за всеки продукт.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 81</i></p> <p>Предназначение на изтеглените от пазара продукти</p> <p>1. Държавите-членки определят разрешимите предназначения за продуктите, които подлежат на изтегляне от пазара. Те приемат разпоредби, за да гарантират, че няма да има отрицателно въздействие върху околната среда, нито отрицателни фитосанитарни последици от изтеглянето или предназначението на продуктите. Разходите, направени от организациите на производители за спазване на тези разпоредби, подлежат на възстановяване като част от подпомагането за изтегляне от пазара съгласно оперативната програма.</p>	<p>Закон за прилагане на Общите организации на пазарите на Европейския съюз</p> <p>Чл. 46. (1) Изтеглените от пазара пресни плодове и зеленчуци могат да се:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. разпределят за благотворителни организации, фондации, училища, затвори или лечебни заведения след получаване на положително становище от съответната регионална инспекция по опазване и контрол на общественото здраве; 2. използват за фураж; 3. компостират; 4. унищожават. <p>(2) Министерският съвет определя с наредба:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. условията и реда за разпределение на изтеглените от пазара пресни плодове и зеленчуци; 2. реда за определяне на получателите на плодовете и зеленчуците и за даване на разрешение за компостиране или унищожаване; 3. методите за унищожаване на изтеглените пресни плодове и зеленчуци съобразно изискванията за опазване на околната среда. 	<p>При прилагане на мярката изтегляне от пазара на плодове и зеленчуци България извежда като приоритет безплатното разпределение за благотворителни организации, училища, детски градини и лечебни заведения.</p>

<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 84</i> Условия за получателите на изтеглени от пазара продукти Независимо от това държавите-членки могат да решат получателите да не водят отчетност или счетоводство, посочени в първа алинея, буква б), ако получават само малки количества и когато считат, че рискът е малък. Това решение и обосновката му се регистрират;</p>		<p>Страната ще се възползва от тази възможност, Очаква се количествата на изтеглените продукти да бъдат малки, а за училищата и болниците воденето на нужното счетоводство ще създаде големи затруднения.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 86</i> Условия за прилагане на бране на плодове и зеленчуци, докато са още зелени, или небране 1. Във връзка с мерките за бране на плодове и зеленчуци, докато са още зелени, или небране държавите-членки: а) приемат подробни разпоредби за изпълнението на мерките, включително за предварителни нотификации за небране или бране на плодове и зеленчуци докато са още зелени, съдържанието и крайните им срокове, за равнището на обезщетение, което следва да бъде изплатено, и за прилагането на мерките, както и списъка с продуктите, отговарящи на изискванията на тези мерки; б) приемат разпоредби, които да гарантират, че няма да има отрицателно въздействие върху околната среда, нито отрицателни фитосанитарни последици от прилагането им;</p>		<p>България няма да прилага тази мярка. Общественото мнение в страната трудно ще приеме произведените плодове и зеленчуци да не бъдат използвани по предназначение.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 87</i> Прилагане на мерките за насърчаване и комуникация 1. Държавите-членки приемат подробни разпоредби за</p>		<p>България ще прилага тази мярка. Произведените в страната продукти се нуждаят от по-добро представяне и популяризиране.</p>

<p>прилагането на мерките за насърчаване и комуникация. Тези разпоредби дават възможност за бързо прилагане на мерките, когато е необходимо.</p>		
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 88</i> Прилагане на мерки за обучение Във връзка с мерките за обучение държавите-членки приемат подробни разпоредби за прилагането на тези мерки.</p>		<p>България ще прилага тази мярка. Мярката е подходяща за българските производители.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 90</i> Прилагане на мерките за застраховане на реколтата 1. Във връзка с мерките за застраховане на реколтата държавите-членки приемат подробни разпоредби за прилагането на тези мерки, включително такива, които са необходими, за да се гарантира, че мерките по застраховането на реколтата не нарушават конкуренцията на застрахователния пазар.</p>		<p>България ще прилага тази мярка. Това е мярка, която ще предизвика интереса на организациите на производители на плодове и зеленчуци.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 91</i> Условия за подпомагане за административните разходи по създаване на взаимоспомагателни фондове 1. Във връзка с подпомагането за административни разходи по създаване на взаимоспомагателни фондове държавите-членки приемат подробни разпоредби за изпълнението на тази мярка. 3. Държавите-членки могат да определят горни граници за сумите, които могат да бъдат получени от организация на производители като подпомагане за административните разходи по създаването на</p>		<p>България няма да прилага тази мярка. С оглед на размера на организациите на производители в страната и на ограничения обхват на разходите, които могат да се финансират чрез нея, тя няма да намери приложение в България.</p>

<p>взаимоспомагателни фондове.</p> <p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 99</i></p> <p>Изисквана информация от държавите-членки</p> <p>1. Държавите-членки определят единен компетентен орган, отговорен за обмена между Комисията и държавата-членка на информация, която се отнася до организациите на производители, групи производители и асоциации на организации на производители. Те съобщават на Комисията определения орган и координатите за контакт с органа .</p>		<p>Компетентният орган, отговорен за обмена на информация с Комисията ще бъде Разплащателната агенция на страната.</p> <p>Ще бъде уреден механизма за обмен на информация между него и другите органи, ангажирани с прилагането на регламентите в сектора.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 100</i></p> <p>Единна идентификационна система</p> <p>Държавите-членки гарантират, че по отношение на всички заявления за помощ, подадени от същата организация на производители или група производители се прилага единна идентификационна система. Тази идентификация е съвместима със системата за регистриране на самоличността, посочена в член 18, параграф 1, буква е) от Регламент (ЕО) №1782/2003 на Съвета .</p>	<p>Закон за подпомагане на земеделските производители</p> <p>Чл. 31. (1) Системата за регистрация на кандидатите и на заявленията за подпомагане включва регистър на кандидатите за подпомагане и регистър на заявленията за подпомагане.</p> <p>(2) Регистърът на кандидатите за подпомагане се създава въз основа на заявленията за подпомагане и съдържа данни за кандидата, неговото стопанство и дейност.</p> <p>(3) При първоначално въвеждане в регистъра кандидатите за подпомагане получават уникален регистрационен номер, с който участват във всички схеми и мерки за подпомагане по Общата селскостопанска политика и Общата рибарска политика. Регистрационният номер не може да се прехвърля.</p> <p>(4) Регистърът на заявленията за подпомагане съдържа данни за подадените от кандидата заявления за участие в схемите и мерките за подпомагане по Общата селскостопанска</p>	<p>Единната идентификационна система обхваща всички схеми и мерки на Общата селскостопанска политика.</p>

	политика и Общата рибарска политика и за отпуснатата помощ.	
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 101</i></p> <p>Заявления за помощ</p> <p>Без да се засягат специфичните разпоредби на настоящия регламент, държавите-членки предвиждат подходящи процедури за подаването на заявления за подпомагане, искания за признаване или одобрение на оперативната програма, както и молби за плащания.</p>	<p>Закон за подпомагане на земеделските производители</p> <p>Чл. 32. (1) Кандидатите за подпомагане подават до териториалните структури на Разплащателната агенция заявление за подпомагане по образец.</p> <p>(5) Министърът на земеделието и горите определя с наредби:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. условията и реда за подаване на заявления; 2. образците на заявленията и изискванията към тях за отделните схеми и мерки за подпомагане по Общата селскостопанска политика и Общата рибарска политика. <p>Наредба №11</p> <p>Чл. 9. (1) Организациите на производители на плодове и зеленчуци и асоциациите на организации на производители на плодове и зеленчуци подават в Министерството на земеделието и горите заявления за признаване по образец съгласно приложение № 1. (5) Министърът на земеделието и горите със заповед назначава комисия, която извършва проверка съгласно чл. 6 от Регламент на Комисията № 1432/2003 и дава становище по признаването на организацията на производители или на асоциацията на организации на производители.</p> <p>Чл. 10. (1) В тримесечен срок от подаване на заявлението по чл. 9, ал. 1 или в едномесечен срок от изтичане на срока за временно признаване по чл. 6, ал. 1 министърът на земеделието и горите със заповед признава организацията на производители или асоциацията на организации</p>	<p>Процедурите за подаването на заявления за подпомагане, искания за одобрение на оперативната програма и молби за плащания ще бъдат уредени с наредба на министъра на земеделието, в съответствие с одобрените ръководства на Разплащателната агенция.</p>

	<p>на производители или прави мотивиран отказ.</p> <p>Чл. 17. Признатите организации на производители на плодове и зеленчуци могат да кандидатстват за финансово подпомагане, като създадат операционен фонд и представят в Държавен фонд "Земеделие" - Разплащателна агенция, операционна програма, съгласно изискванията на Регламент на Съвета № 2200/96 и Регламент на Комисията № 1433/2003.</p>	
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 109</i></p> <p>Проверки на място на мерки на оперативни програми</p> <p>2. Стойността на търгуваната продукция се проверява въз основа на данните от счетоводната система, приложима съгласно националното право. За тази цел държавите-членки могат да решат, че декларацията за стойността на търгуваната продукция се удостоверява по същия начин като счетоводните данни, изисквани съгласно националното право.</p> <p>3. Освен при извънредни обстоятелства проверката на място включва посещение на действието или, ако действието е неосезаемо, на насърчаващото действие. По-конкретно при действия в индивидуални стопанства, обхванати от извадката по член 108, параграф 2, се извършва поне едно посещение, за да се провери изпълнението им. Въпреки това държавите-членки могат да решат да не извършват тези посещения за по-малки операции или, ако</p>		<p>България ще се възползва от възможността предвидена в чл.109 пар.2 на Регламент 1580/2007.</p> <p>Декларацията за стойността на търгуваната продукция ще се удостоверява по реда на Закона за счетоводството и подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане.</p> <p>България ще се възползва от възможността предвидена в чл.109 пар.3 на Регламент 1580/2007.</p>

<p>считат, че рискът условията за получаване на помощта да не са изпълнени е малък или че операцията не е била реално извършена. Това решение и неговата обосновка се регистрират.</p>		
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 130</i> Нотификация на задължителни правила; представителност 2. За определяне на представителността по смисъла на член 14, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 1182/2007 държавите-членки определят правилата за изключване на: а) производители, чиято продукция е предназначена основно за директна продажба на потребители в стопанството или в производствената област; б) директни продажби, както е посочено в буква а); в) продукция, предназначена за преработка, както е посочено в член 14, параграф 4, буква б) от Регламент (ЕО) №1182/2007, с изключение на случаите, когато въпросните правила се прилагат изцяло или отчасти за такава продукция.</p>		<p>България няма да се възползва от възможността предвидена в чл.130 от Регламент № 1580/2007. В страната няма организации на производители на плодове и зеленчуци, които биха могли да отговорят на критериите за представителност и желаят да разширят приложението на своите правила за производство.</p>
<p>Регламент (ЕО) №1234/2007 <i>Член 125и</i> Финансови вноски на производители, които не са членове Когато се прилага член 125е, параграф 1, съответната държава-членка може да реши след внимателно разглеждане на представените доказателства, че производителите, които не са членове на организацията, дължат на организацията частта от финансовите вноски, плащана от членуващите производители, доколкото тези</p>		<p>България няма да се възползва от възможността предвидена в чл.125и от Регламент № 1234/2007.</p>

<p>средства се използват за покриване на:</p> <p>а) административните разходи, произтичащи от прилагане на правилата по член 125е, параграф 1;</p> <p>б) разходите, свързани с изследователска дейност, пазарни проучвания и насърчаване на продажбите, предприети от организацията или асоциацията, от които имат изгода всички производители в съответната област.</p> <p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 131</i></p> <p>Финансови вноски Когато държава-членка вземе решение съгласно член 17 от Регламент (ЕО) № 1182/2007, че производители, които не принадлежат към организации на производители, дължат финансови вноски, тя изпраща на Комисията необходимата информация, за да се направи преценка на изпълнението на условията, определени в този член. Такава информация включва по-конкретно основата, върху която е изчислена вноската и нейният единичен размер, получателя или получателите и естеството на различните разходи, посочени в букви а) и б) от член 21.</p>		
<p>Регламент (ЕО) № 1580/2007 <i>Член 133</i></p> <p>Продукция, продавана от мястото на производството; купувачи 2. Съответната държава-членка може да реши, че правилата, изброени в приложение I към Регламент (ЕО) № 1182/2007, различни от посочените в параграф 1, могат да станат</p>		<p>България няма да се възползва от възможността предвидено в чл.133 от Регламент № 1580/2007.</p>

задължителни за купувача, когато последният отговаря за управлението на съответната продукция.		
--	--	--

ПРИЛОЖЕНИЕ № 3:

**МАКСИМАЛНИ СУМИ ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА ИЗТЕГЛЕНИ ОТ ПАЗАРА ПРОДУКТИ,
КАКТО Е ПОСОЧЕНО В**

ЧЛЕН 80, ПАРАГРАФ 1 и прил. X на Регламент (ЕО) № 1580/2007 г.

Продукт подпомагане	Максимално (EUR/100 kg)
Цветно зеле	10,52
Домати	7,25
Ябълки	13,22
Грозде	12,03
Кайсии	21,26
Праскови без мъх	19,56
Праскови	16,49
Круши	12,59
Патладжани	5,96
Пъпеши	6,00
Дини	6,00
Портокали	21,00
Мандарини	19,50
Клементинки	19,50
Сатсумаси	19,50
Лимони	19,50

Списък на други зеленчукови и овощни култури за изтегляне на пазара и максимални суми за подпомагане на изтеглената от пазара продукти, както е посочено в чл. 80, пар. 1 на Регламент 1580/2007

<i>№ по ред</i>	<i>КУЛТУРА</i>	<i>Себестойност</i>	<i>Мах. сума</i>	<i>Мах.сума</i>
	З Е Л Е Н Ч У Ц И	лв/кг	лв/кг	евро/100 кг
1.	Краставици - корнишони	0.45	0.45	23.00
2.	Краставици оранж. – производство лято	0.50	0.50	25.00
3.	Домати оранж. – производство лято	0.50	0.50	25.00
4.	Пипер	0.40	0.40	21.00
5.	Главесто зеле	0.15	0.15	8.00
6.	Моркови	0.30	0.30	15.00
7.	Тиквички	0.25	0.25	13.00
8.	Лук-зрял	0.45	0.45	23.00
9.	Фасул зелен	0.80	0.80	41.00
	П Л О Д О В Е			
1.	Череша	0.78	0.78	40.00
2.	Сливи	0.40	0.40	21.00

Забележка: Изчисленията са извършени на база 1 евро=1.95 лв.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Заместник - министър на земеделието, храните и
горите

 Invalid signature

X 99-85/ 26.08.2021

Signed by: Tsetsa Valcheva Tsekova

ДО

Г-Н МИХАЕЛ СКАНЕЛ

И.Д. ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ Г. ПАЗАРИ И ОБСЕРВАТОРИИ

Г-Н ЖОАО ОНОФРЕ

НАЧАЛНИК НА ОТДЕЛ G2.ВИНО, СПИРТНИ НАПИТКИ, ПЛОДОВЕ И ЗЕЛЕНЧУЦИ
ДИРЕКЦИЯ Г. ПАЗАРИ И ОБСЕРВАТОРИИ

ГД ЗЕМЕДЕЛИЕ И РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ
ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Относно: Изменение на Националната стратегия за устойчиви оперативни програми на организации на производители на плодове и зеленчуци в Република България за периода 2017-2021 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН СКАНЕЛ,

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ОНОФРЕ,

Бихме желали да Ви уведомим, че на основание чл. 1, параграф 3 от Делегиран регламент (ЕС) 2021/652 на Комисията от 10 февруари 2021 година за изменение на Делегиран регламент (ЕС) 2017/891 по отношение на дейностите и оперативните програми на организациите на производители в сектора на плодовете и зеленчуците, министърът на земеделието, храните и горите - проф. Бозуков, издаде заповед № РД 09 – 655 от 28 юни 2021 г. за изменение на Националната стратегия за устойчиви оперативни програми на организации на производители на плодове и зеленчуци в Република България за периода 2017-2021 г. (Стратегията)

С посочената заповед от 28 юни 2021 г. срокът на Стратегията се удължава до 31 декември 2025 г., вместо до 31 декември 2021 г.

Също така на основание чл.10, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2020/2220 на Европейския парламент и на Съвета от 23 декември 2020 година за определяне на някои преходни разпоредби във връзка с подпомагането от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) през 2021 г. и 2022 г. и за изменение на регламенти (ЕС) № 1305/2013, (ЕС) № 1306/2013 и (ЕС) № 1307/2013 по отношение на ресурсите и на прилагането през 2021 г. и 2022 г. и Регламент (ЕС) № 1308/2013 по отношение на ресурсите и разпределението на това подпомагане за 2021 г. и 2022 г., в Стратегията бе записано, че:

- продължителността на съществуващите оперативни програми, които към 29 декември 2020 г. не са достигнали максималната си продължителност от пет години, може да бъде удължена само до 31 декември 2022 г.

- оперативни програми, подадени през 2021 г. и 2022 г., могат да бъдат одобрени само за максимална продължителност от три години.

Със същата заповед № РД 09 – 655 от 28 юни 2021 г. на министъра на земеделието, храните и горите срокът на Национална рамка за екологични действия, като част от Националната стратегия за устойчиви оперативни програми на производители на плодове и зеленчуци в Република България, бе удължен до 31.12.2025 г.

С уважение,

 Invalid signature

X

ЯВОР ГЕЧЕВ
ЗАМЕСТНИК-МИНИСТЪР
Signed by: Yavor Iliev Gechev